

**MEMÒRIA D'INTERVENCIÓ DEL CONTROL
ARQUEOLÒGIC AL CARRER ELISABETS, 2-4 I AL
CARRER DOCTOR DOU, 19
(BARRI DEL RAVAL, BARCELONA)**

XAVIER MAESE i FIDALGO

Agost de 2003

ÍNDEX

- *Introducció / Motius de la intervenció*
- *Marc geogràfic*
- *Marc històric*
- *Antecedents arqueològics*

- *Metodologia*
- *Descripció dels treballs realitzats*

- *Conclusions*
- *Bibliografia*

ANNEX

- *Inventari estratigràfic*
- *Inventari fotogràfic*
- *Documentació fotogràfica*
- *Inventari planimètric*

FITXA TÈCNICA

Nom del carrer: Elisabets - Plaça Bonsuccés / Elisabets - Doctor Dou (Barri del Raval, Ciutat Vella)

Terme municipal: Barcelona

Comarca: Barcelonès

Data inici dels treballs: 5 de juny de 2003.

Data finalització dels treballs: 16 de juliol de 2003

Introducció / Motius de la intervenció

Memòria corresponent a la intervenció de control arqueològic realitzada al carrer **Elisabets n° 2-4** i al carrer **Doctor Dou n° 19** del barri del Raval (Districte de Ciutat Vella, Barcelona), entre el 5 de juny i el 16 de juliol de 2003, per l'arqueòleg **Xavier Maese Fidalgo**. Aquests treballs han estat encarregats a **ATICS S.L.** - Gestió i Difusió del Patrimoni Arqueològic i Històric -, d'acord amb la resolució de la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya, la qual autoritza els esmentats treballs, i sota la supervisió de la Secció d'Arqueologia Urbana de la Ciutat de Barcelona.

La intervenció arqueològica duta a terme en els carrers Elisabets i Doctor Dou de Barcelona, s'inclou dins d'un projecte d'instal·lació de línies elèctriques de baixa tensió realitzar per l'empresa FECSA-ENDESA.

El control arqueològic de l'obra es justifica sobretot, per una qüestió de prevenció, ja que es tracta d'una zona situada dins el perímetre d'expectativa arqueològica, al cor del centre històric de la ciutat. L'objectiu d'aquest control seria obtenir la màxima informació possible de l'àrea afectada per tal de complementar els estudis realitzats fins ara.

Els treballs pertinents a la instal·lació del cablejat han estat realitzats per l'empresa ESPELSA. Els treballs realitzats al carrer Elisabets 2-4 han consistit bàsicament, en l'obertura d'una rasa de 55m de llarg per uns 40cms d'ample, i amb una profunditat màxima de 90cms, en sentit longitudinal al traçat del mateix carrer Elisabets, just per davant de la Casa de la Misericòrdia, actual Seu de Districte de Ciutat Vella. També s'ha obert una cata, a l'extrem nord-est de la mateixa rasa, en el pas porticat que dona accés de la Plaça Bonsuccés a la Plaça Vicenç Martorell.

Pel que fa a les obres efectuades al carrer Doctor Dou, s'ha realitzat l'obertura d'una rasa de 40 metres de llarg i uns 40 cms d'ample, i amb una profunditat variable

A tics

Gestió i Difusió del Patrimoni Arqueològic i Històric

entre els 40 i els 80 cms. Aquesta transcorre en sentit longitudinal al carrer Doctor Dou i posteriorment al carrer Elisabets, després de creuar l'encreuament entre aquests dos carrers, fins arribar a la seva unió amb la plaça dels Àngels, just davant de l'església de Nostra Senyora dels Infants Orfes, on te l'inici aquesta rasa.

Marc geogràfic

Des d'un punt de vista geològic el pla de Barcelona comprèn les formacions quaternàries que s'estenen des del mar fins al canvi de pendent en contacte amb la Serralada Litoral. El pla de Barcelona, obert al mar, es troba limitat per la Serralada i, a migjorn, per la falla que segueix, ran de mar, des de Garraf i el turó de Montjuïc (173 metres), que és el punt més elevat, pels turonets dels Ollers, del Tàber, de les Falzies, de la Bota, etc., fins al turó de Montgat, més enllà del Besòs.

Barcelona està situada a la costa mediterrània, en el lloc anomenat Pla de Barcelona, comprès entre els rius Besòs i Llobregat, força ben protegit dels vents del nord pel serrat de Collserola, on hi ha el Tibidabo, que n'és el cim més alt (542 metres). La serralada de Sant Mateu a llevant i el massís de Garraf a ponent fan que les entrades fàcils al pla d'al·luvió, sobre el qual reposa la ciutat, siguin els passos fluvials del Besòs i el Llobregat. Les excel·lents condicions climàtiques i estratègiques de la ciutat han afavorit al llarg del temps el seu desenvolupament, amb Montjuïc a vora el mar que ha facilitat la defensa del seu litoral.

La ciutat és la capital del principat i els municipis que la integren són diversos: l'Hospitalet, Cornellà de Llobregat, Esplugues de Llobregat, Sant Just Desvern, Sant Adrià de Besòs, Santa Coloma de Gramanet, Badalona i Montcada-Reixac.

L'estructura urbana de Barcelona respon a les quatre etapes del seu desenvolupament. En primer lloc, el nucli primitiu, edificat en el mont Tàber i cenyit per les muralles romanes, és centrat per l'actual plaça de Sant Jaume i el palau de la Generalitat, seu del govern autònom de Catalunya i de la diputació provincial.

Al voltant del recinte medieval es poden distingir les esglésies parroquials del Pi i de Santa Anna. Pròxims a la mar hi ha l'església parroquial de Santa Maria del Mar, gòtica. El carrer de l'Argenteria comunica amb el centre de la ciutat, i el carrer de Montcada, un dels principals carrers senyorials barcelonins fins el 1714. La Rambla

A tics

Gestió i Difusió del Patrimoni Arqueològic i Històric

separava la Ciutat Vella del Raval. La part més alta és la rambla dels Estudis, a continuació hi ha la rambla de les Flors, seguidament trobem la rambla del Centre, dita també dels Caputxins. A l'esquerra de la Rambla hi trobem el barri del Raval¹ i a la part baixa d'aquesta trobem el Barri Xinès.

¹ El barri del Raval és l'àrea d'influència que engloba la zona d'intervenció arqueològica de la present memòria.

Marc històric

La intervenció arqueològica efectuada al carrer Elisabets nº 2-4 i al carrer Doctor Dou nº 19, es troba en ple centre del barri del Raval, un dels punts d'interès històric de la ciutat de Barcelona (**Figura 1**). Tot seguit farem un breu recorregut per l'evolució urbanística d'aquest barri des de la seva formació, incidint en aquells aspectes que ens puguin interessar a nivell pràctic.

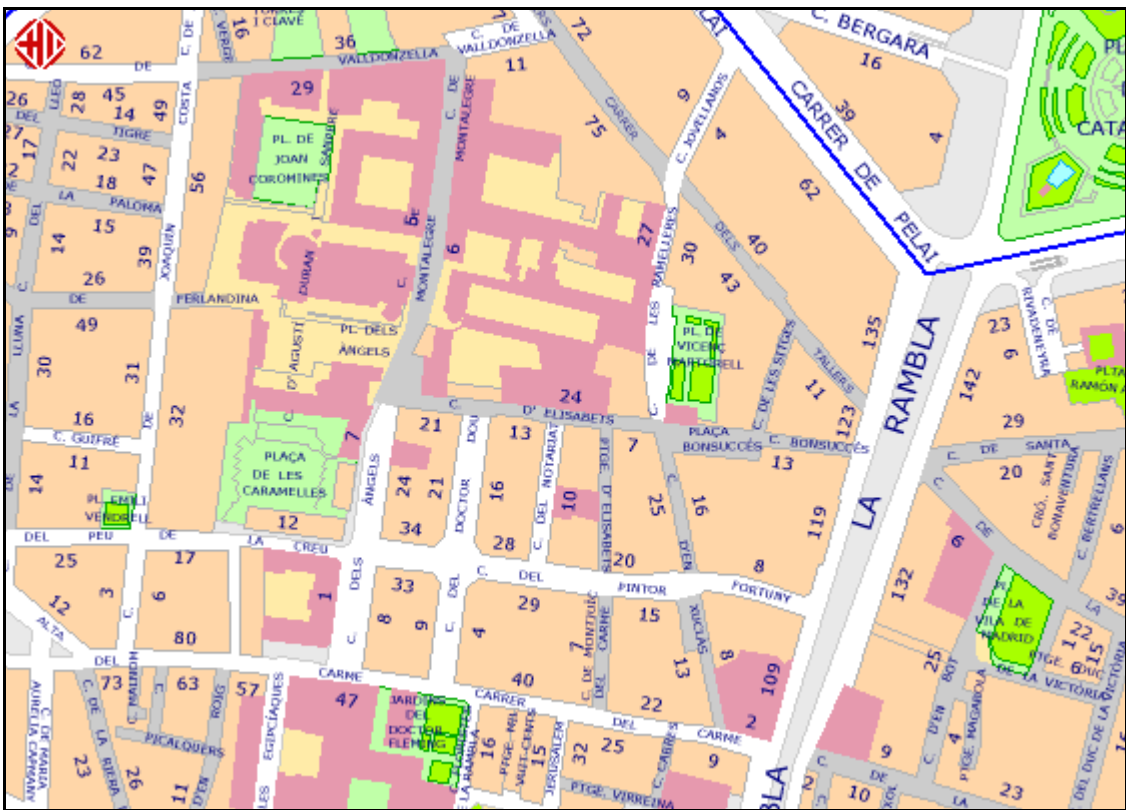

Figura 1. Plànol del Barri del Raval amb la situació dels carrers Elisabets i Doctor Dou.

Per parlar del procés de formació del barri del Raval ens hem de remuntar a l'època medieval en un moment de transformació i auge econòmic de la ciutat, que es va expandint fora de les antigues muralles romanes² (que encerclaven un territori massa petit per englobar el creixement demogràfic del moment). De manera que ja a partir del segle IX, la pressió que causa la necessitat d'espai obliga a l'expansió fora de les

² Sabem que la muralla romana tenia un perímetre de 1122m lineals, amb una àrea d'ocupació de 10,50 Ha, i quatre portes donaven accés a l'interior de la ciutat.

muralles i la construcció de nous *burgs* o barriades exteriors que s'anomenaren *vilanoves* o *bòries*.³

El segle XIII es construeix un nou tram de muralla que amplia bastament els límits de la ciutat, amb la intenció d'incloure tots aquells estaments i nuclis de població que s'havien anat formant extramurs. El traçat que coneixem actualment discorre per La Rambla, carrers Fontanella, Trafalgar, Arc de Triomf, Lluís Companys i Passeig Picasso.

En aquests moments La Rambla dividia dues parts ben diferenciades de la ciutat, per una banda la ciutat *intramurs* es converteix en el centre de poder del govern municipal, mentre que a ponent de La Rambla ens trobem amb una zona tradicionalment d'hortes, camins i rieres que coneixem com el Raval. En aquesta zona també s'hi instal·laren les institucions pròpies dels suburbis com hospitals, presons, hospicis, convents...

Avançat el segle XIV i sota el regnat de Pere el Cerimoniós, la ciutat torna a necessitar una ampliació de zona emmurallada que en aquests moments es planteja per la manca de terrenys de conreu. Així el 1377 es construiran els trams que porten del capdamunt de La Rambla per l'actual carrer Pelai, les rondes de Sant Antoni i Sant Pau, la part baixa del Paral·lel, i més tard les Drassanes.

De totes maneres es va mantenir la línia defensiva de La Rambla, fet que mostra la voluntat de mantenir el Raval com a àrea suburbana. Efectivament el Raval era una zona d'hortes i extensions de territori pel conreu i la ramaderia, però també s'hi havien instal·lat convents i hospitals al voltant de les principals vies de comunicació que donaven pas a la ciutat.

³ CARRERAS CANDI, *La ciutat de Barcelona*, pàg. 303.

Fruit de l'emmurallament, el Raval es convertí en la zona nova més apta per a ser urbanitzada amb l'assentament de gran part de la població, que s'organitza al voltant de tres eixos principals (Tallers, el Carme i l'Hospital)⁴.

Durant els segles XVI i XVII sembla que es produeix un procés de canvi al barri del Raval amb la implantació de nous convents i institucions religioses, en aquest sentit s'accentua el seu caràcter de barri conventual i fortament especialitzat, on es concentren alhora institucions docents i assistencials, i població i activitats perifèriques i marginals⁵.

Els exemples arquitectònics que il·lustren aquest procés són molts, començant pels que ja existien, com l'Hospital de la Santa Creu que fou ampliat en aquest període, fins a la creació de nous edificis amb finalitats caritatives i conventuals. Aquestes noves construccions exemplars són les següents: la Casa de la Misericòrdia, la Casa dels Infants Orfes, el Convent de Bonsuccés, el Convent d'Elisabets i el Convent dels Àngels. Moltes d'aquestes institucions tingueren un paper important en el camp de l'assistència social dels més pobres, una part de la població molt abundant en aquest moment, a més de ser importants centres religiosos, convertint el Barri del Raval en un important centre conventual i d'institucions caritatives a la ciutat de Barcelona.

La **Casa de la Misericòrdia**⁶ va ser fundada l'any 1583 pel cavaller Diego Pérez de Valdivia, i l'any següent es posà sota la tutela del Consell de Cent. La funció d'aquest hospici no només era proporcionar allotjament als que no en tenien, sinó també oferir-los un ofici.

L'edifici de la Misericòrdia està format per un conjunt arquitectònic de grans proporcions, que queda delimitat pels carrers de Montalegre, Ramelleres i Elisabets. S'estructura al voltant de dos patis rectangulars que actuen com a distribuïdors de les

⁴ AAVV.- *Història de Barcelona*, vol.3. Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1992.

⁵ AAVV.- *Història de Barcelona*, vol.4. Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1992.

⁶ AAVV. Catàleg del Patrimoni Arquitectònic Històrico-Artístic de la Ciutat de Barcelona, Fitxa nº 293, categoria B, cap.

diferents dependències. El seu portal principal obre al carrer Elisabets: es tracta d'un portal rectangular, amb carreus d'encoixinat pla i dovelles grosses a la part superior. La dovella central ocupa l'escut de la ciutat amb la data de 1613.⁷

El conjunt compta amb dues capelles: la més moderna és neogòtica i tanca un dels patis, paral·lela al carrer Montalegre; l'altra és de finals del XVII i la façana es troba al carrer Elisabets (**Foto 1**), a la porta podem veure l'escut de Barcelona sostingut per dos àngels amb data 1693. Es tracta d'una capella d'una sola nau i petites capelles laterals, cor alt sobre l'entrada, avui en dia, ja desaparegut. La coberta és de dues vessants. Entre el 1836 i el 1868 fou seu de la Parròquia de Sant Antoni Abat i la Mare de Deu dels Àngels, i ha patit les conseqüències de ser destinada a magatzem de fustes.

Actualment la façana de la Casa de la Misericòrdia que s'aixeca a la plaça Vicenç Martorell, correspon a una estructura de dos pisos coberts amb voltes, en els quals s'han instal·lat recentment algunes dependències del districte de Ciutat Vella.

L'altre edifici significatiu pel que fa als establiments de caritat al Raval, és la **Casa i Capella dels Infants Orfes**⁸ (**Foto 2**). Fou fundada l'any 1370 per Guillem Fdez Pou per a recollir-hi els infants orfes de la diòcesi. Es troba a la cantonada del carrer Elisabets amb la plaça dels Àngels, i fou construït en la seva major part durant el segle XVI. L'estil dominant és de línies utilitàries, sobri, i presenta un portal amb pilastres que sostenen un frontó on es pot llegir la data 1578.⁹

A la mateixa plaça dels Àngels, en front de la Casa dels Infants Orfes, es localitza el **Convent dels Àngels**¹⁰ (**Foto 3**). Originàriament, una comunitat de Terciàries Dominicanes procedents de Caldes de Montbui, en l'any 1497 s'instal·là als terrenys on hi havia la capella de la Mare de Déu dels Àngels. Aquesta capella estava

⁷ PERELLÓ FERRER, *L'arquitectura civil del segle XVII a Barcelona*, pàg. 276

⁸ AAVV. Catàleg del Patrimoni Arquitectònic Històrico-Artístic de la Ciutat de Barcelona, Fitxa nº 22, Categoria B, Cap.

II

⁹ PERELLÓ FERRER, *L'arquitectura civil del segle XVII a Barcelona*, pàg. 279

¹⁰ AAVV. Catàleg del Patrimoni Arquitectònic Històrico-Artístic de la Ciutat de Barcelona, Fitxa nº 21, Categoria B, Cap.

II

situada fora de les muralles de la ciutat, a la zona que posteriorment ocuparia la Ciutadella. Degut a la manca de seguretat de l'emplaçament, reberen del Consell de Cent la capella del Peu de la Creu, dins del Raval. El temple es construí entre 1562 i 1566, i després de patir diferents exclaustracions va ser emprat com a Casa de Correcció Municipal (1836), i posteriorment fou Parròquia de Sant Antoni Abat (1868).

Aquesta església fou edificada pel mestre Bartomeu Roig, seguint els canons gòtics del segle XVI, amb una única nau, capelles laterals i absis poligonal. La façana eminentment senzilla, amb una portalada renaixentista, al igual que la capella annexa del Peu de la Creu, també del segle XVI.

A la plaça de Bonsuccés trobem l'antic **Convent dels Servites**¹¹, del qual només es conserva el cos a quatre vents que s'alça a la mateixa plaça (**Figura 2, Foto 4**). Els Servents de Maria iniciaren la seva edificació l'any 1626, i finalment va ser consagrada el 1635, dedicant-se a la Mare de Déu del Bonsuccés, malgrat que les obres deuien continuar fins al segle següent. A la façana cal remarcar l'escut de l'Ordre dels Servites, signat per l'escultor mallorquí Miquel Perelló, que es troba situat sobre la porta principal, que donava accés al convent.

Des del 1771, any que es va edificar la part posterior del convent (on actualment s'ubica la plaça de Vicenç Martorell), el convent va romandre intacte fins a l'incendi del 1936, tot i que el 1835 la comunitat va ser desallotjada i l'exercit va ocupar l'indret, primer com a hospital militar i posteriorment com a caserna d'infanteria i cavalleria. Degut a l'abandonament patit per l'edifici a partir del 1936, el 1945 es va procedir a l'enderrocament de tot el conjunt per convertir el solar en una plaça (Plaça Vicenç Martorell), a excepció de la torre, que actualment s'aixeca a la plaça de Bonsuccés, i que des de l'any 1952 s'ha fet servir com a Seu del Districte de Ciutat Vella.

¹¹ AA.VV. Catàleg del Patrimoni Arquitectònic Històrico-Artístic de la Ciutat de Barcelona, Fitxa nº 95, Categoria B, Cap. II

La torre té un cos paral·lel·lepipèdic organitzat en tres plantes, i només una part de la planta baixa es correspon a l'antiga església del convent.

Figura 2. Planta original (1771) del Convent dels Servites, just davant de la plaça de Bonsuccés.

Un important eix vertebrador de tots aquests conjunts conventuals i caritatius és el carrer d'Elisabets, ja que uneix les places de Bonsuccés i dels Àngels. Aquest carrer pren el nom, des del 1865, d'un altre convent, el **Convent d'Elisabets** –avui en dia ja desaparegut –, encara que anteriorment es va anomenar carrer de Mossèn Borra. En aquest carrer va existir una casa que va pertànyer a aquest personatge, i la qual fou habitada per les monges de Santa Isabel d'Hongria, vulgarment anomenades Elisabets. El convent va ser fundat l'any 1552 per Joana Forners d'Arbeca.

Intervencions anteriors

En l'àrea immediatament afectada per la present intervenció arqueològica, cal esmentar un parell d'actuacions anteriors, i una actualment en curs.

Primerament, el 1998 es va efectuar una actuació d'urgència a la plaça Vicenç Martorell, sota la direcció de Carme Subiranas¹². En aquesta intervenció es va obrir un quadre de dimensions considerables 6'50m per 5'50m i es va excavar a una profunditat de 4'20m.

Els treballs d'aquella intervenció va donar com a resultat la troballa de diferents restes muràries indeterminades. Degut a les característiques de la intervenció, no va permetre determinar el seu origen i funció, tot i que possiblement es tractessin d'estructures vinculades a l'antiga casa de la Misericòrdia, o bé restes d'un edifici anterior a l'obertura de la plaça, segurament pertanyent a l'antic Convent dels Servites de la Mare de Déu de Bonsuccés, el qual es trobava en front de la Casa de la Misericòrdia.

Cal esmentar, que en aquesta mateixa intervenció es van observar diferents galeries excavades al sòl natural, totes elles vinculades a refugis antiaeris de la Guerra Civil Espanyola.

L'any 2002, i pràcticament contigua en espai a la primera, sota la direcció de Mireia Blesa¹³, es va realitzar al carrer Ramelleres n°17 l'obertura d'una rasa de 38 metres de llarg, i tres cates de petites dimensions, una d'elles a la plaça Vicenç Martorell. L'objectiu d'aquesta intervenció era la instal·lació de línies elèctriques de baixa tensió. Aquella intervenció no va permetre observar ni recuperar cap element

¹² CARME SUBIRANAS FÀBREGAS, *Memòria d'intervenció arqueològica a la plaça Ramelleres, Barri del Raval, Barcelona, 1998*

¹³ BLESA I CAPELLÀ, M., *Memòria d'intervenció del control arqueològic al carrer Ramelleres, 17, Barri del Raval (Barcelona, Barcelona, 2002, Memòria inèdita.*

arqueològic, a excepció d'una estructura indeterminada ja documentada a la intervenció de 1988 realitzada per Carme Subiranas, tal i com anteriorment hem esmentat.

Finalment, i actualment en curs d'excavació, al mateix carrer Elisabets cantonada amb Doctor Dou, s'està procedint a l'excavació en extensió de tota la parcel·la, que es correspon al nº 11 del carrer Elisabets. Tot i no haver-se finalitzat tot el procés d'excavació, i gràcies a la informació aportada pels arqueòlegs encarregats d'aquests treballs, les restes aparegudes fins al moment, es corresponen a habitacions corresponents a habitatges d'entre el segle XVI i el XIX, així com pous medievals. Aparentment algunes d'aquestes restes es troben relacionades amb l'antic Convent d'Elisabets, el qual ocupava part d'aquest solar abans de ser enderrocat.

Metodologia

La present intervenció arqueològica, realitzada al carrer Elisabets i al carrer Doctor Dou, tenia com a objectiu l'enregistrament gràfic i el seguiment arqueològic de l'excavació de dues rases de 55 i 40 metres, respectivament, per a la col·locació d'una instal·lació de cables elèctrics.

Aquests treballs, realitzats per l'arqueòleg director, s'han dut sota un estricte rigor i control arqueològic. Es tracta d'un seguiment arqueològic de caràcter preventiu i de control dels moviments de terres, per a la documentació de possibles restes. En aquest cas els treballs que s'han realitzat han consistit en l'obertura de la pavimentació al llarg del tram de la rasa mitjançant un martell pneumàtic, i posteriorment l'extracció del contingut de la mateixa rasa amb mitjans manuals, emprant l'ús de pic i pala.

Tenint en compte que la tasca de l'arqueòleg és la recollida de la màxima quantitat d'informació possible per a la reconstrucció i lectura del passat, s'ha seguit una estricta metodologia científica. Com a sistema d'enregistrament s'ha utilitzat el mètode Harris, consistent en documentar cadascuna de les unitats estratigràfiques detectades mitjançant una fitxa, i assignant un número d'Unitat Estratigràfica (U.E.) a cada un dels retalls, farciments i estructures aparegudes durant l'actuació.

S'ha realitzat també la corresponent documentació fotogràfica dels treballs realitzats i de les estructures arqueològiques observades, en format de paper i digital. També s'ha elaborat la planimetria corresponent, i un dibuix detallat en planta i seccions de les restes estructurals detectades durant els presents treballs. La documentació gràfica consta d'una plànol topogràfic amb la situació de la rasa dins de la xarxa urbana actual del barri del Raval, a més de les plantes i seccions corresponents a escala 1:10 i 1:20.

A la intervenció se li ha donat el codi 030-03. Tota la documentació fotogràfica s'inclourà en un inventari, on cada cadascuna de les fotografies portarà el codi de la intervenció i el número identificador del propi l'inventari fotogràfic. Degut a la manca

de material arqueològic exhumat, no serà necessària la realització d'un inventari del mateix, el qual es realitzaria siglant a la peça el codi de la intervenció seguit de l'any, i la unitat estratigràfica (U.E.) a la qual pertany, finalitzant amb el corresponent número d'inventari.

A part del pertinent treball de camp realitzat en aquesta intervenció, es va procedir amb anterioritat, a la recopilació de documentació bibliogràfica de possibles elements arqueològics o arquitectònics que poguessin fer acte de presència durant aquests treballs, i per tant arribessin a estar afectats per aquests.

Aquesta fase de recopilació bibliogràfica va consistir en el buidat complet de tota la documentació existent sobre la zona afectada, concretament de l'antic Convent dels Servites de Bonsuccés i de l'antiga Casa de la Misericòrdia. Amb això, es pretenia confirmar l'existència d'elements arqueològics que poguessin estar afectats per les futures obres a realitzar al carrer Elisabets i a la Plaça de Bonsuccés, ja fos directament o indirectament. Aquest treball de documentació s'ha dut a terme mitjançant la consulta de l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya i de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona. Afegir a tot això les importants fonts orals i gràfiques obtingudes dels veïns del carrer Elisabets, els quals han aportat interessants dades sobre el tema¹⁴ (**Foto 22 i 23**).

¹⁴ Agrair les informacions i les fotografies aportades per l'amo del Restaurant Elisabets, en especial la fotografia de principis del segle XIX de la Plaça de Bonsuccés.

Descripció dels treballs realitzats

Aquesta memòria presenta els resultats obtinguts en els treballs realitzats en el seguiment arqueològic dels carrers Elisabets i Doctor Dou. Aquests treballs van ser duts a terme entre el 5 de juny i el 16 de juliol de 2003, i han consistit en la realització de dues rases (RASA 1 i RASA 2) i una cata (CATA 1) (**Figura 3**).

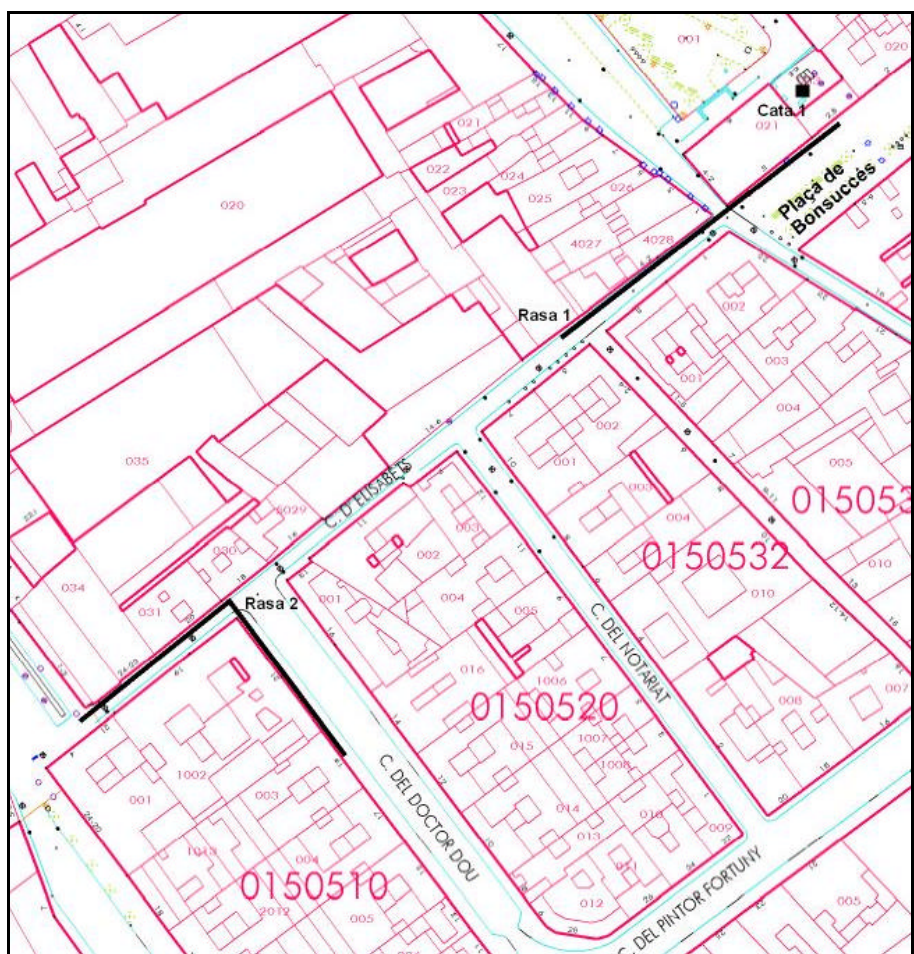

Figura 3. Plànol d'ubicació de les Rases 1 i 2, i de la Cata 1.

Tot seguit descriurem els treballs realitzats en la present actuació arqueològica, procedint a les descripció de la rasa i de la cata.

Cata 1 (Elisabets 2-4, Làmina 1, 2 i 5; Figura 4; Foto 5, 6, 7 i 8):

Pel que respecte a la cata, es troba situada a l'extrem nord-oriental de la Rasa 1, excavada, just en mig d'un pòrtic cobert que comunica les places de Vicenç Martorell i de Bonsuccés, just al costat de la seu de l'Ajuntament del Districte de Ciutat Vella.

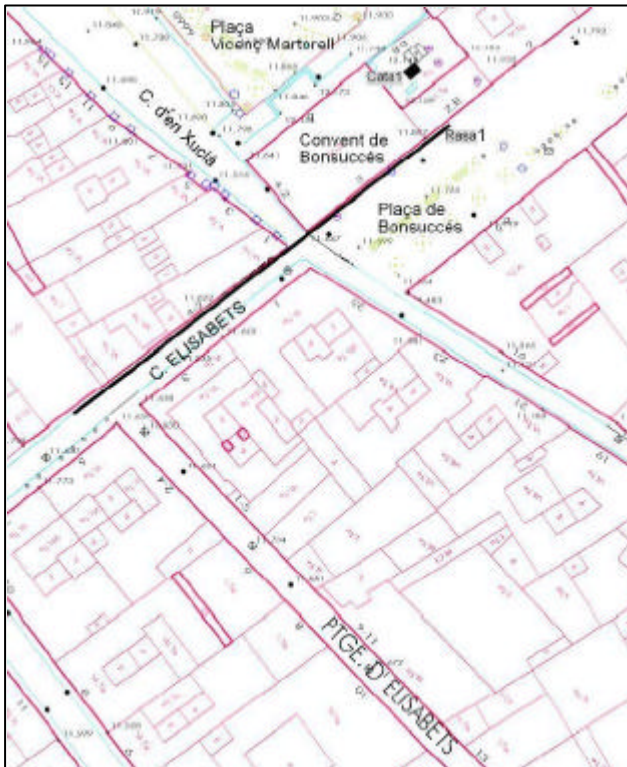

Figura 4. Plànol de situació de la Rasa 1 i la Cata 1 al carrer Elisabets i la plaça Bonsuccés.

Els treballs es van iniciar amb l'obertura d'una cata, just al costat dels transformadors de la llum, per tal de poder extreure l'electricitat que alimentaria els futurs cables a instal·lar. Un cop excavada la cata, i per tal de connectar-la amb la rasa 1, no va ser necessària l'obertura del tram que comunicava a aquestes dues, degut a la presència d'un tub ja instal·lat que facilitava el pas dels nous cables de la llum. Aquest fet, malauradament, va estalviar l'obertura de l'enllosat del pòrtic, succés que ens hauria permès descobrir una major extensió

de les restes arqueològiques observades durant l'obertura d'aquesta cata, i que seguidament descriurem.

Aquesta cata presenta unes dimensions d'1,35m per 1,00m, i una profunditat d'uns 2 metres. Inicialment s'extreu un enllosat de pedres (u.e. 101) de grans dimensions (60x30cms), que funciona com a paviment del pòrtic que comunica les places de Vicenç Martorell i de Bonsuccés, i posteriorment s'extreu la preparació d'aquest enllosat - realitzada amb una capa de formigó d'uns 10cms (u.e. 102)-. L'extracció d'aquest dos primers nivells es realitza amb martell pneumàtic, procedint a l'ús del pic i la pala durant la resta dels treballs d'excavació d'aquesta cata.

Finalment, es procedeix a l'extracció del farciment modern (u.e. 103) que reomple aquests nivells moderns, i que serveix per cobrir una secció de serveis d'electricitat anteriorment instal·lats. L'excavació d'aquesta cata permet aprofundir a una cota de quasi 2 metres per sota l'enllosat de pedra (u.e. 101), deixant vista l'aparició de diferents estructures muràries, que posteriorment descriurem.

Un cop excavada s'observen quatre murs diferents (**u.e. 104, 105, 106 i 107, Làm. 1, 2 i 5**), dels quals els murs 105 i 107 es corresponen a murs moderns de maons que es relacionen amb la caixa dels transformadors de la llum, i des d'on s'extraurà l'electricitat per als nous cables. Pel que fa als murs 104 i 106 semblen correspondre's a un conjunt habitacional anterior a la creació de la plaça Vicenç Martorell, i al propi pòrtic (**Làm. 1, 2 i 5**). Aquests dos últims murs (**u.e. 104 i 106**) conformen un angle, del que sembla ser una habitació (**Habitació 1**), i es troben realitzats amb petites pedres irregulars, lligades amb una gran quantitat de morter de calç groc. La seva manufactura es troba molt ben realitzada. Degut a la disposició d'aquests dos murs (**u.e. 104 i 106**), sembla que ens trobem davant de l'angle Est de l'estança (**Làm. 1, 2 i 5**). Malauradament, degut a les petites dimensions de la cata, no s'ha pogut descobrir una major secció d'aquests dos murs, impossibilitant una millor observació i documentació d'aquestes restes, i per tant limitant les interpretacions extretes de les estructures descobertes. A més, el mur est (**u.e. 104**) es troba escapçat pel seu costat nord per un dels murs de maons (u.e. 107), fet que impedeix observar un major tram de mur i conèixer la seva veritable extensió – únicament s'observa un tram de menys d'1 metre -. Pel que respecte al mur sud (**u.e. 106**), discorre cap a l'oest, amb una llargada observable de com a mínim 1,5 metres, tot i que es pressuposa que continuï vers l'oest un bon tram més.

Tot i les dificultats per poder excavar en condicions de seguretat aquesta cata, es va procedir al parcial descobriment de la part superior del mur est (**u.e. 104**), el qual va permetre la descoberta, d'un altre mur (**u.e. 113**), que es recolzava a sobre del primer. Cal dir, que aquest mur (**u.e. 113**) es recolza a damunt d'una preparació, feta *ex profeso*,

del mur est (**u.e. 104, Làm. 1, 2 i 5**). Aquesta preparació, realitzada en morter de calç groc, presenta un acabat molt ben definit i treballat, fet que permet deduir que aquests dos murs van ser edificats en un mateix moment, i pensats per una funció concreta. Aquest segon mur (**u.e. 113**) es troba realitzat, majoritàriament, amb pedres grans – sobretot planes i allargades –, col·locades obliquament i esglaonadament a damunt del mur u.e. 104, i finalment lligades amb un preparat de morter de calç blanc. Per tant, la disposició i orientació de totes aquestes pedres que conformen el mur u.e. 113, necessàriament fa que aquest mur estigui disposat en forma de volta, tal i com s'aprecia en un retall modern efectuat en aquest mateix mur i al mur u.e. 104, fet que facilita aquesta observació. Aquest retall, efectuat durant anteriors actuacions per tal d'instal·lar serveis de llum, va afectar directament aquests dos murs, provocant la parcial destrucció a la part superior de tots dos, deixant vist un forat de petites dimensions. Aquest forat permet apreciar la volta que pren el mur u.e. 113, i com aquest pren la funció de sostre d'una habitació contigua (**Habitació 2**), la qual es troba parcialment buida de sediments arqueològics, i no ha estat afectada aparentment per cap actuació destructiva, a diferència de l'habitació (**Hab. 1**) observada a la Cata 1, la qual es troba afectada per la caixa dels transformadors de la llum. També s'observa la presència d'un fi estucat (**u.e. 114**) realitzat amb morter de calç, que revesteix, aparentment, els murs u.e. 104 i 113 en la seva totalitat, i per tant, per tota l'habitació 2 (**Làm. 1, 2 i 5**). Cal dir, que aquest estucat (**u.e. 114**) únicament es troba present a la teòrica cara interna dels murs u.e. 104 i 113, que conformen l'habitació 2, estant totalment absent a les respectives cares que donen a l'habitació 1.

Degut a l'impossibilitat de poder excavar l'HABITACIÓ 2, ja que no queda afectada per les obres d'instal·lació del cablejat elèctric, no s'han pogut definir ben bé les seves mides, així com la seva possible funció. Malgrat aquestes circumstàncies, gràcies a l'ús d'una cinta mètrica, s'ha pogut establir la seva possible profunditat: més de 2 metres. Tanmateix, també s'ha pogut definir una possible amplada, la qual supera els 2,20 metres.

Rasa 1 (Elisabets 2-4; Làm. 3, 4 i 5; Fig. 4; Foto 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 i 16):

La instal·lació del cablejat elèctric ha suposat l'obertura d'una rasa d'uns 55 metres de llargada, longitudinal al propi carrer Elisabets, en el costat de la vorera de muntanya. Aquesta rasa presenta una orientació NE-SO, practicada entre el número 2 i 3 de la plaça Bonsuccés –antic convent de Bonsuccés i actual seu de l'Ajuntament del Districte I de Ciutat Vella (**Foto 1**) –, fins al número 6 del carrer Elisabets –on es localitza l'antiga església de Nostra Senyora de la Misericòrdia (**Foto 2**), la qual pertany a la Casa de la Misericòrdia -.

L'obertura de la Rasa 1 s'inicia pel seu extrem NE, just al costat est del Convent de Bonsuccés, i van actuant sobre trams de rasa d'entre 12 i 15 metres de llargada, amb una amplada d'uns 40 cms. L'excavació de la rasa es fa sempre amb pic i pala, per així no afectar els serveis de llum, aigua, gas, telèfon i clavegueram anteriorment instal·lats. La profunditat màxima excavada varia entre els 60 i els 80 cms, i es fa evident la presència de tots aquests serveis prèviament esmentats. L'excavació de tota la rasa es va efectuar amb un total de 4 trams, per així no entorpir el tràfic peatonal i el tràfic rodat de vehicles.

Al igual que en el procés d'excavació de la CATA 1, primerament es procedeix a l'extracció de l'enllosat (u.e. 201) amb el martell pneumàtic, i posteriorment la preparació de formigó (u.e. 202) d'uns 10 cms, finalitzant amb una xarxa metàl·lica de ferro (u.e. 203) que serveix com a protecció dels serveis, així com una segona preparació per l'enllosat.

Un cop extret l'enllosat i la seva preparació es procedeix a l'extracció del sediment que cobreix tots els serveis anteriorment instal·lats (**u.e. 204**). Es tracta d'un farciment molt heterogeni, format per terres de color marró clar barrejada amb sorra, sauló i altres elements constructius moderns – rajoles, totxos, pedres, ciment...-. Evidentment, aquest estrat no presenta cap element arqueològic.

Durant l'obertura del primer tram de la Rasa 1, el que es correspon a l'efectuat just davant del Convent de Bonsuccés, entre l'inici de la pròpia rasa fins a la porta d'entrada d'aquest edifici - actualment la Seu de l'Ajuntament del Districte de Ciutat Vella -, es va observar la presència d'un mur (**u.e. 207**). Aquest tram de la rasa 1, es va efectuar just al peu mateix dels murs del Convent de Bonsuccés, fet que va permetre la descoberta d'aquest mur (**u.e. 207, Làm. 3**). Es tracta d'un mur, de com a mínim, d'uns 13 metres de llarg amb una alçada mínima d'entre 50 i 65 cms, segons el lloc. Es desconeixen les seves dimensions reals, degut a que l'obertura de la rasa 1 no ha permès descobrir la totalitat d'aquesta estructura, encara que sembla transcorre longitudinalment al propi carrer actual. En referència als murs del Convent de Bonsuccés (**u.e. 209, Làm. 3**), sembla que el mur u.e. 207, vagi lleugerament esbiaixat al primer, anant clarament per sota d'aquest, i sent totalment tallat pel mateix mur del Convent. A més, aquest mur es troba format per pedres irregulars lligades amb grans quantitats de morter de calç groc. Per tant, amb aquestes dades, podem deduir que el mur u.e. 207, es clarament anterior al propi edifici del Convent de Bonsuccés, així com l'aparell emprat per a la seva construcció, on observem l'ús de carreus ben tallats per bastir el Convent, a diferència de l'ús de pedres irregulars petites lligades amb morter de calç groc per al mur u.e. 207.

Degut a les limitacions imposades per la realització de la rasa 1, on només s'excavava fins a uns 80 cms de profunditat, no es va poder concretar l'alçada real conservada del mur u.e. 207. En una bona part del tram obert de la rasa en aquest sector afectat per la presència d'aquest mur (u.e. 207), i un cop extret el farciment modern (u.e. 204), es va documentar la presència d'un nivell arqueològic d'argiles roges (**u.e. 205, Làm. 3**), amb molta presència de carbonets, però sense cap evidència de material arqueològic. Possiblement, es tracti d'un nivell de farciment que, aparentment, sembla recolzar-se en el mur u.e. 207, i per tant posterior a aquest últim, encara que degut a la manca d'una excavació en extensió, no es pot deduir res més. Aquest nivell no ha patit cap rebaix durant la realització d'aquests treballs.

Únicament en aquest primer tram de la Rasa 1, ha estat possible la documentació d'evidències arqueològiques, ja que el mur u.e. 207 i el nivell d'argiles que se li recolza (u.e. 205), desapareixent totalment un cop s'inicia l'obertura del segon tram de la rasa. Això també es degut, a que aquest segon tram de la rasa, s'enretira una mica dels murs del Convent de Bonsuccés, i per tant ja no ens trobem als peus mateixos d'aquest edifici. Així doncs des del segon tram de la rasa fins a la fi de la mateixa no s'ha documentat cap nova resta arqueològica.

Seguint els criteris d'excavació un cop obert un tram de rasa es procedeix a la col·locació del cablejat, sota la supervisió de l'arqueòleg, que prèviament confirma la presència o no de restes d'interès arqueològic. Finalment es cobreix de nou el tram de rasa obert amb un nou enllosat, per així restablir la via per al pas de vianants. Aquest procés es repeteix per als quatre trams de la rasa 1, amb una llargada de 55 metres, per així finalitzar els treballs.

Rasa 2 (Doctor Dou 19, Làm. 4 i 6; Fig. 5; Foto 17, 18, 19, 20 i 21):

Aquesta segona rasa es localitza entre els carrers Doctor Dou i Elisabets, i ha suposat l'obertura d'un tram de 40 metres, amb una amplada d'uns 40 cms, i una profunditat variable entre els 45 i els 80 cms, depenent de la zona oberta. L'inici d'aquesta rasa es localitza en el punt on es comuniquen la plaça dels Àngels amb el carrer Elisabets, just davant de l'església de Nostra Senyora dels Infants Orfes, i que es correspon amb el número 24 del carrer Elisabets. Tot seguit, aquest tram de rasa (Tram 1), prenent una orientació NE-SO, corre longitudinalment al propi carrer Elisabets per la vorera de muntanya fins a arribar al número 18, lloc on es creua amb el carrer Doctor Dou, i just en aquest punt canvia la seva direcció. Es just en l'encreuament entre els carrers Elisabets amb Doctor Dou, on la rasa pren una nova orientació NO-SE, i travessa el carrer Elisabets (Tram 3). Una vegada dins del carrer Doctor Dou, la rasa (Tram 2) comença a transcorre longitudinalment a aquest últim, des del número 21 fins al 19, lloc on finalitzen els treballs d'obertura de la rasa.

L'obertura d'aquesta rasa es realitza en tres trams, sent el primer tram d'uns 15 metres (Tram 1), el segon d'uns 20 metres (Tram 2) i el tercer d'uns 5 metres (Tram 3). El primer tram es correspondria a la rasa oberta dins del carrer Elisabets, entre els

Figura 5. Plànol de situació de la Rasa 2 als carrers Doctor Dou i Elisabets.

números 24 i 18, mentre que el tram 3 es correspon a l'encreuament d'Elisabets amb Doctor Dou. Finalment, el tram 2 es aquell que transcorre des del número 21 de Doctor Dou fins al 19. L'excavació de la rasa es realitza amb pic i pala, per tal de no afectar els serveis de la ciutat, prèviament instal·lats. Segons el tram de la rasa es fa necessària una major profunditat de l'excavació, com és en el cas del Tram 3, on al ser un lloc de trànsit de vehicles a motor constant, s'ha hagut de rebaixar fins a 80 cms de profunditat. D'aquesta

manera, en els trams 1 i 2, que corresponen a sengles voreres dels carrers Elisabets i Doctor Dou, només ha calgut rebaixar a un màxim d'entre 45 i 70 cms.

En el procés d'excavació de la Rasa 2, idèntic que en els realitzats a la Cata 1 i a la Rasa 1, primer es procedeix a l'extracció dels enllosats corresponents al carrer Elisabets (tram 1 i 3) i al carrer Doctor Dou (tram 2), i que s'identifiquen amb les unitats estratigràfiques 301 i 307, respectivament. Posteriorment es procedirà a l'excavació de sengles preparacions de tots dos enllosats – preparats de ciment d'uns 10 cms (u.e. 302 i 308) i d'una xarxa metàl·lica que transcorre per sota del preparat de ciment del carrer Elisabets (u.e. 303) -.

Una vegada extrets tots dos enllosats i les seves preparacions en els trams dels carrers Elisabets i Doctor Dou, es procedeix a l'extracció dels seus respectius nivells de farciment, que cobreixen tots els serveis de la ciutat anteriorment instal·lats. Aquests farciments es corresponen als estrats 304 (carrer Elisabets) i 309 (Doctor Dou). Tots dos estrats presenten unes característiques molt semblants: farciment molt heterogeni i solt, format per terres sorrenques marrons, i tot barrejat amb pedres i totxanes. En cap dels dos estrats s'han recuperat evidències o restes arqueològiques, com ceràmiques, ossos, etc.

Pel que respecte al tram 1 de la Rasa 2, no s'ha documentat cap element eminentment arqueològic, degut a la poca profunditat de la rasa efectuada, on només s'ha rebaixat entre 45 i 70 cms. Únicament destacar l'observació de les fonamentacions dels murs de la Capella de Nostra Senyora dels Infants Orfès (u.e. 306) durant l'obertura d'aquest tram de la Rasa 2, a l'alçada del número 24 del carrer Elisabets, just a l'inici de la Plaça dels Àngels.

Igualment, hem obtingut resultats negatius durant el procés d'excavació del Tram 2, aquell que es correspon al carrer Doctor Dou entre els números 19 i 21. Només destacar la massissa presència de les fonamentacions (u.e. 312) dels murs (u.e. 311) de l'edifici corresponent al número 19 del carrer Elisabets, i que es corresponen al número 21 de Doctor Dou. Aquestes fonamentacions es trobaven realitzades amb una gran quantitat de totxanes i pedra, de manufactura molt grollera i irregular.

Finalment, durant l'excavació del Tram 3 de la Rasa 2, aquell que es correspon a l'encreuament dels carrers Elisabets amb Doctor Dou, també ha resultat negativa, sense arribar a documentar cap evidència arqueològica. Tot i baixar a una major profunditat (80 cms), ni tan sols s'ha documentat els nivells geològics, apareguts, per exemple, al tram 1 de la Rasa 1.

Seguint els criteris d'excavació un cop obert un tram de rasa es procedeix a la col·locació del cablejat, sota la supervisió de l'arqueòleg, que prèviament confirma la presència o no de restes d'interès arqueològic. Finalment es cobreix de nou el tram de rasa obert amb un nou enllosat, per així restablir la via per al pas de vianants. Aquest procés es repeteix per als tres trams de la rasa 2, amb una llargada de 40 metres, per així finalitzar els treballs.

Pel que respecte a la documentació gràfica realitzada en aquests treballs, es van documentar a escala 1:10 les pertinents plantes, seccions i alçats dels murs localitzats durant l'obertura de la Cata 1 (u.e. 104, 106 i 113, **Làm. 1 i 2**) i del primer tram de la Rasa 1 (u.e. 207, **Làm. 3**). A més d'això, vàrem creure oportú de documentar i realitzar diferents seccions transversals a escala 1:10 dels trams de la Rasa 1 i de tota la Rasa 2 que havien resultat negatius. Malgrat que aquestes seccions únicament documenten punts òbviament negatius, el nostre objectiu era també donar a conèixer tota la informació extreta d'aquests treballs, perquè així futures intervencions arqueològiques en aquests indrets tinguessin una referència més clara i entenedora del que fins ara s'havia documentat.

Aquestes seccions transversals són les següents (**Làmina 4**):

Rasa 1 – Tram 2: Secció B-B'

Rasa 1 – Tram 3: Secció D-D'

Rasa 1 – Tram 4: Secció E-E'

Rasa 2 – Tram 1: Secció F-F'

Rasa 2 – Tram 2: Secció H-H'

Rasa 2 – Tram 3: Secció G-G'

A tot això, també s'han inclòs els plànols topogràfics de les Rases 1 i 2, i de la Cata 1, amb la incorporació de les plantes de les estructures aparegudes (**Làm. 5 i 6**).

CONCLUSIONS

Seguidament passarem a exposar els resultats obtinguts durant els controls arqueològics realitzats a les obres d'Elisabets nº 2-4 i de Doctor Dou nº 19. La zona a la qual s'ha dut a terme aquests treballs es contextualitza dins de l'àmbit del Barri del Raval, el qual pertany al districte de Ciutat Vella de Barcelona. Tot aquest sector es troba integrat dins d'una zona de protecció arqueològica, amb importants edificis tant medievals com moderns, sobretot del segle XVI i XVII, amb funcions caritatives i conventuals, tal i com queda descrit en el context històric presentat en aquesta memòria. Precisament, els treballs realitzats al carrer Elisabets 2-4 (**Rasa 1**) afecten directament els voltants immediats de diversos edificis, que en el seu moment van funcionar com a institucions conventuals i caritatives, com són els casos del Convent d'Elisabets, la Casa de la Misericòrdia, i sobretot el Convent de Bonsuccés, concretament als segles XVI i XVII. Pel que fa a la **Rasa 2** del carrer Doctor Dou es troba localitzada al costat mateix de la capella de Nostra Senyora dels Infants Orfes, i no gaire lluny del Convent dels Àngels.

La presència de tots aquests edificis, juntament amb el fet de que estem davant d'una zona catalogada de protecció arqueològica, feia plausible l'aparició d'elements o estructures arqueològiques vinculades amb el passat medieval i modern del Barri del Raval, tal i com així ha succeït. L'aparició de diferents estructures muràries a la Cata 1 i a la Rasa 1 del seguiment efectuat a Elisabets 2-4 fa necessària la seva protecció i conservació en futures obres que puguin afectar directament aquestes restes, com serien la instal·lació de nous serveis pel veïnat - llum, aigua, gas, telèfon,..-. Degut a l'entitat de les restes documentades caldria incloure-les dins d'una zona de protecció, ja que evidencien l'existència d'un jaciment arqueològic, que s'estendria més enllà de la zona excavada durant els presents treballs, i del qual es desconeix la seva veritable extensió.

Les evidències i les restes documentades en aquests treballs, les quals es troben contrastades per diferents fonts escrites de segles anteriors, permetrà reconstruir el

procés de transformació d'aquesta zona del Barri del Raval, almenys durant els segles XVI i XVII. Ens centrarem, en concret, en el canvi que va patir aquest indret arrel de la construcció del Convent de Bonsuccés per part dels Servites de Maria el 1626, i que va transformar una bona part del panorama del barri a inicis del segle XVII.

Primer de tot caldria interpretar les restes documentades en el procés d'excavació de la Cata 1 i de la Rasa 1, i que queden afectades directament pel Convent de Bonsuccés, posteriorment edificat a aquestes restes. Resumidament, s'ha documentat a la Cata 1 la presència de dos murs (u.e. 104 i 106), que conformen un angle que dona lloc a dues habitacions ben identificades (Habitació 1 i 2), a més d'un altre mur (u.e. 113) que funciona com a sostre de la Habitació 2. Pel que fa a la Rasa 1 s'ha observat la presència d'un mur de 13 metres de llarg (u.e. 207), i que semblaria ser el mur de tanca d'alguna casa.

Com s'ha observat a la descripció dels treballs efectuats dels murs trobats a la Cata 1 i a la Rasa 1 (u.e. 104, 106 i 207), es pot apreciar un mateix sistema de construcció dels mateixos: petites pedres irregulars i no gaire nombroses, lligades amb una gran quantitat de morter de calç groc. També s'observa que els murs u.e. 106 i 207 presenten una mateixa orientació NE-SO, i per tant junt amb el mur u.e. 104, conformen una mateixa estructura habitacional superior a las ja anteriorment esmentades Habitació 1 i Habitació 2.

Per tant, podem deduir que tots els murs documentats en aquests treballs, amb les respectives habitacions 1 i 2, pertanyen a una mateixa estructura, segurament una casa de mitjanes dimensions. El mur 207 (Rasa 1) possiblement sigui el mur exterior o de tanca de la casa en qüestió, que donaria a la plaça Bonsuccés, i pel que fa als murs 104 i 106, amb les seves respectives Habitacions 1 i 2, probablement funcionarien com a soterrani o "fresquera", ja que es troben clarament molt per sota del nivell del carrer actual. Això s'aprecia clarament en l'habitació 2, la qual encara conserva part del seu sostre de volta (u.e. 113), i s'ha pogut constatar que té una fondària de més de 2 metres, a més de presentar un important estucat de calç (u.e. 114) en el sostre u.e. 113 i en el

mur u.e. 104. Tanmateix, els murs de l'habitació 1 presenten una profunditat de quasi 1,70 metres, i per tant corroboren la teoria de que aquestes dues habitacions funcionaven com a soterranis. L'estucat de calç (u.e. 114) amb la parcial conservació del sostre de volta (u.e. 113) de l'habitació 2, evidencia l'important ús que hauria tingut aquesta estança. Possiblement funcionaria com una habitació soterrada, o també, gràcies a la millor conservació de la humitat deguda a l'estucat de calç, com a "fresquera" per a conservar en millors condicions alguns comestibles o líquids.

Una vegada hem pogut interpretar i contextualitzar les estructures documentades en aquests treballs, les quals formarien part d'una casa de mitjanes dimensions, cal ubicar aquestes estructures dins d'un context cronològic. Durant el procés d'excavació del mur 207 del primer tram de la Rasa 1, s'observà clarament que dit mur es trobava tallat pels murs del convent de Bonsuccés (u.e. 209), a més de presentar una lleugera variació de l'orientació entre tots dos - el mur 207 es troba lleugerament esbiaixat respecte al mur del convent -. Aquesta diferent orientació de tots dos murs, provoca que el mur 207, es fiqui clarament per sota del mur 209, just a l'alçada de la porta d'accés del convent de Bonsuccés, fins al punt de desaparèixer de la nostra vista. Tanmateix, també cal evidenciar l'ús d'un aparell diferent en tots dos murs. Pel que respecte als murs del convent de Bonsuccés (u.e. 209) són clarament bastits amb grans carreus de pedra tallada, i són òbviament diferents de l'aparell de petites pedres irregulars lligades amb morter de calç groc del mur 207.

Amb totes aquestes evidències documentades durant el procés d'excavació, conclourem que totes les restes exhumades, i amb això ens referim a la totalitat del conjunt format pels murs (u.e. 104, 106, 113 i 207) i de les habitacions 1 i 2, són clarament anteriors a la construcció del Convent de Bonsuccés. Per tant, tot aquest conjunt habitacional format pels elements arqueològics anteriorment citats, és anterior al 1626, any quan va ser edificat tot el conjunt conventual dels Servites de la plaça de Bonsuccés.

Gràcies a les evidències arqueològiques constatades anteriorment, les quals permeten deduir aquesta interpretació cronològica, també comptem amb fonts bibliogràfiques que refermen aquesta visió. Si l'estratigrafia ens confirma que aquest conjunt habitacional és anterior al 1626, llavors l'obra de Barraquer¹⁵ ens referma aquest fet. Cal esmentar, que aquest autor, va basar el seu estudi en una obra anterior realitzada per Pi i Arimón¹⁶, la qual tractava sobre la història de Barcelona de l'antiguitat fins als temps moderns.

Aquest autor, Barraquer, a inicis del segle XX va realitzar un compendi de les cases de religiosos de Catalunya en el primer terç del segle XIX, i entre aquestes realitzà un estudi de l'Ordre dels Servents de Maria, o altrament dits, Servites. Aquests, segons l'autor, es van instal·lar entre altres llocs, a Barcelona, i és aquí on van edificar la seva nova església i seu l'any 1626, concretament a la ja existent plaça de Bonsuccés. Tal i com descriu Barraquer, *“el Consejo de Ciento contribuyó al coste de la obra entregando en 29 de julio de 1625 la cantidad de 300 libras catalanas”*¹⁷. I el que és més important, seguidament exposa a la seva obra com va ser el procés d'expropiació dels terrenys on es construirà el nou edifici dels Servites, el Convent de Bonsuccés: *“Principióse el 14 de junio de 1626 en el terreno que ocupaban unas casas que para el intento habían comprado y cedido á los servitas D. Montserrate de Navarro, quien se tituló su fundador. Puso la primera piedra el Obispo de la Diócesis D. Juan Sentis, acompañado de los Consellers de Barcelona”*¹⁸. Aquest text, clarament mostra com un personatge, D. Montserrate de Navarro, va realitzar la compra d'unes cases, per posteriorment cedir-les als servents de Maria, perquè així aquests les poguessin enderrocar, i posteriorment edificar el seu nou convent a sobre del solar deixat per aquestes.

¹⁵ BARRAQUER, C., *Las casas de religiosos en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX*, vol. II, 1906, Barcelona, pàgs. 161-172

¹⁶ Pi i Arimón, A., *Barcelona antigua y moderna*. Barcelona, 1854, Tomo I, pàg 557

¹⁷ Barraquer, C., citat supra.

¹⁸ Barraquer, C., citat supra.

Per tant, aquí tenim les evidències escrites que refermen els fets arqueològics constatats en aquests treballs. Així doncs, el convent dels Servites de Bonsuccés va ser edificat just a sobre d'unes cases, que van ser enderrocades per aquest propòsit, i així van col·locar la primera pedra del nou edifici el 14 de juny de 1626. Amb això, podem concloure que les restes documentades en aquests treballs, es poden identificar amb les cases que van ser enderrocades al 1626 per tal d'edificar el nou convent de Bonsuccés. En el plànol adjunt (**Figura 6**), s'observa com la Cata 1, lloc on s'han documentat aquestes cases (Habitació 1 i 2), es localitza just enmig del que va ser l'església del Convent de Bonsuccés, i per tant també s'adiu amb la localització de les cases

expropiades que esmentar Barraquer en la seva obra.

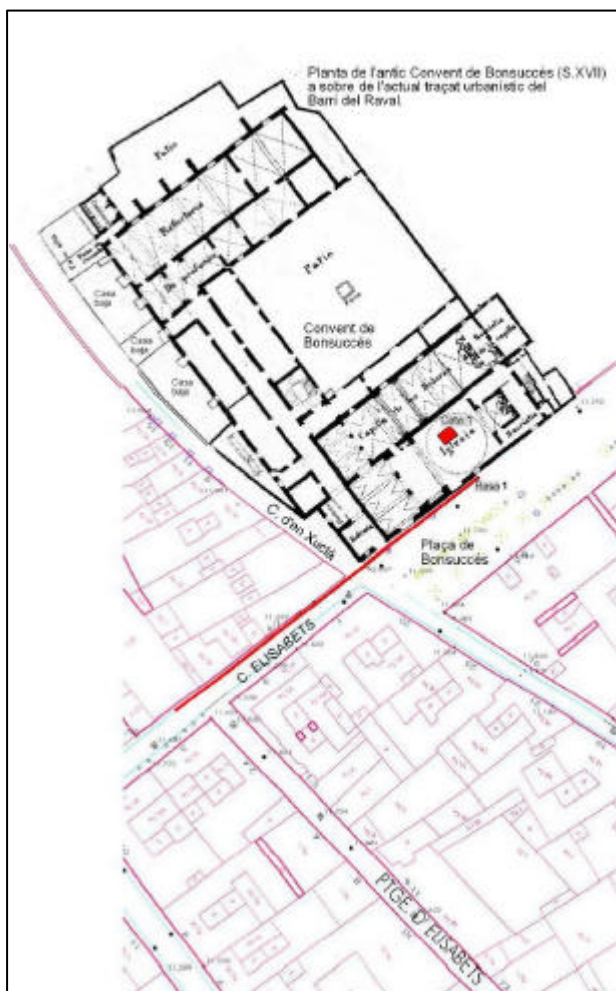

Figura 6. Superposició de la planta de l'antic Convent de Bonsuccés a sobre de l'actual traçat urbanístic, en relació amb la Rasa 1 i la Cata 1.

Cronològicament, només concloure que aquestes cases únicament poden ser datades amb anterioritat al 1626, i que degut a la falta d'elements ceràmics o fonts escrites ens és desconeguda la data de la seva construcció inicial. Per tant només podem inferir que aquestes cases van ser edificades, com a mínim, durant el segle XVI, sense menystenir una cronologia més antiga de les mateixes, possiblement, de finals del segle XIV i inicis del segle XV, moment en que l'ampliació de les muralles de Barcelona a ponent de la Rambla, va fer possible la urbanització del creixent barri del Raval, fins ara

dedicat a les terres de conreu. Fruit d'aquest nou emmurallament, i la instal·lació de noves famílies, fa que tot el nou barri s'organitzi al voltant de tres eixos principals, els carrers Tallers, Carme i Hospital, els quals afecten directament l'àrea tractada en aquests treballs –el carrer Elisabets i la plaça Bonsuccés es localitzen just enmig dels carrers Tallers i del Carme -.

Tot i que en la resta de trams de la rasa 1 – trams 2, 3 i 4 – i en tota la rasa 2 no es van documentar cap element arqueològic, resultant totes negatives, i no es va arribar a detectar l'aparició del terreny natural, no es descarta la possibilitat de l'aparició de restes arqueològiques que puguin aparèixer al voltant de la zona afectada pels presents treballs, o bé per sota d'aquests.

Bibliografia

- AAVV.- *Actes del I congrés d'història del Pla de Barcelona, celebrat a l'Institut Municipal d'Història. El Pla de Barcelona i seva història.* 1982
- AAVV.- *Història de Barcelona*, vol. 2, 3, 4, 5. Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1992
- AAVV.- *Guia del Patrimoni Monumental i Artístic de Catalunya*, vol. 1. Pòrtic. Barcelona, 2000
- AAVV.- *Catàleg del Patrimoni Arquitectònic Històric-Artístic de la Ciutat de Barcelona*, Ajuntament de Barcelona, dirigit per Josep Emili Hernández-Cros
- BADA, J., *Situació religiosa de Barcelona en el segle XVI*, Editorial Balmes.
- BALAGUER, V., *Las calles de Barcelona en 1865*, vol. I, Madrid, 1888
- BARRAQUER, C., *Las casas de religiosos en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX*, vol. II, 1906, Barcelona, pàgs. 161-172
- BLESÀ I CAPELLÀ, M., *Memòria d'intervenció del control arqueològic al carrer Ramelleres, 17, Barri del Raval (Barcelona)*, Barcelona, 2002, Memòria inèdita.
- CARRERAS CANDI, F.- *Geografia General de Catalunya*, vol. III. Barcelona, 1909
- DURAN I SANTPERE, A.- *Barcelona i la seva història. La formació d'una gran ciutat. Documents de Cultura*. Curial. Barcelona, 1973
- FLORENSE, A.- *Cuadernos de arqueología e historia de la ciudad*, III. *Evolución de Barcelona en la Baja Edad Media*. Barcelona, 1962

A tics

Gestió i Difusió del Patrimoni Arqueològic i Històric

- **GARCIA I ESPUCHE, A.-** *Espai i societat a la Barcelona pre-industrial.* Barcelona, 1986.
- **HERNANDEZ-CROS, J.E. –** *Arquitectura de Barcelona,* Editat per la Demarcació de Barcelona del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya.
- **HUERTAS,J ; RODRÍGUEZ, M.-** *Actes del I Congrés d'arqueologia medieval i moderna a Catalunya. Muralla medieval de Barcelona: darreres intervencions arqueològiques.* Igualada, 2000
- **PERELLÓ I FERRER, A. M.-** *L'arquitectura civil catalana del segle XVII a Barcelona.* Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 1996
- **PI I ARIMÓN, A. –** *Barcelona antigua y moderna.* Barcelona 1854, Tomo I
- **SUBIRANAS FÀBREGAS, C.-** *Memòria d'intervenció arqueològica a la plaça Ramelleres, Barri del Raval, Ciutat Vella.* Barcelona, 1998

ANNEX

Inventari estratigràfic

Inventari fotogràfic

Documentació fotogràfica

Inventari planimètric

Planimetria

INVENTARI ESTRATIGRÀFIC

Fitxa d'Unitat Estratigràfica ELISABETS 2-4				UE : 101	
Sector: CATA 1		Fase:		Cronologia: Segle XX	
DEFINICIÓ :	Paviment				
DESCRIPCIÓ :	Enllosat de grans dimensions que pavimenta el pòrtic que comunica la plaça de Bonsuccés amb la plaça Vicenç Martorell. Lloses rectangulars de 60 X 30 cms.				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a	102	Es cobert per		
	Talla a		Tallat per	109	
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

Fitxa d'Unitat Estratigràfica ELISABETS 2-4				UE : 102	
Sector: CATA 1		Fase:		Cronologia: Segle XX	
DEFINICIÓ :	Preparació de formigó				
DESCRIPCIÓ :	Un nivell fet a base de formigó que serveix com a preparació per l'enllosat u.e. 101				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a	103	Es cobert per	101	
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

Fitxa d'Unitat Estratigràfica ELISABETS 2-4				UE : 103	
Sector: CATA 1		Fase:		Cronologia: Segle XX	
DEFINICIÓ :	Farciment				
DESCRIPCIÓ :	Farciment molt heterogeni amb argiles marrons, calç, pedres i restes modernes, i farcit de cables pels serveis.				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a	108	Es reblert per		
	Cobreix a		Es cobert per	102	
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

Fitxa d'Unitat Estratigràfica ELISABETS 2-4		UE : 104
Sector: CATA 1	Fase:	Cronologia: <1626
DEFINICIÓ :	Mur	
DESCRIPCIÓ :	Mur format per pedres irregulars i no gaire grans, lligades amb una gran quantitat de morter de calç groga. Mur molt ben treballat i realitzat. Mur vinculat amb el mur 106, els quals formen un angle d'una habitació. Per damunt se li recolza un mur fet amb volta (u.e. 113), i interiorment un estucat (u.e. 113)	
MATERIAL DIRECTOR :	Edificacions civils anteriors a la construcció del Convent de Bonsuccés al 1626.	
SEQÜENCIA FÍSICA :	Igual a 106	Equivalent a
	Rebleix a	Es reblert per
	Cobreix a	Es cobert per 102
	Talla a	Tallat per 108, 107
	Es recolza a	Se li recolza 113
	S'entrega a	Se li entrega 114

Fitxa d'Unitat Estratigràfica ELISABETS 2-4		UE : 105
Sector: CATA 1	Fase:	Cronologia: Segle XX
DEFINICIÓ :	Mur	
DESCRIPCIÓ :	Mur modern fet de totxos realitzat per fer la caixa de transformadors.	
MATERIAL DIRECTOR :		
SEQÜENCIA FÍSICA :	Igual a	Equivalent a
	Rebleix a 108	Es reblert per
	Cobreix a	Es cobert per 103
	Talla a	Tallat per
	Es recolza a 106, 107	Se li recolza
	S'entrega a	Se li entrega

Fitxa d'Unitat Estratigràfica ELISABETS 2-4		UE : 106
Sector: CATA 1	Fase:	Cronologia: <1626
DEFINICIÓ :	Mur	
DESCRIPCIÓ :	Mur format per pedres irregulars i no gaire grans, lligades amb una gran quantitat de morter de calç groga. Mur molt ben realitzat. Mur vinculat amb el mur 106, els quals formen un angle d'una habitació.	
MATERIAL DIRECTOR :	Edificacions civils anteriors a la construcció del Convent de Bonsuccés al 1626.	
SEQÜENCIA FÍSICA :	Igual a 104	Equivalent a
	Rebleix a	Es reblert per
	Cobreix a	Es cobert per 102
	Talla a	Tallat per 108
	Es recolza a	Se li recolza 105
	S'entrega a	Se li entrega

Fitxa d'Unitat Estratigràfica ELISABETS 2-4			UE : 107	
Sector: CATA 1		Fase:		Cronologia: Segle XX
DEFINICIÓ :	Mur			
DESCRIPCIÓ :	Mur de totxos modern, de la caixa de transformadors de la llum.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a	108	Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	103
	Talla a	104, 113	Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	105
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica ELISABETS 2-4			UE : 108	
Sector: CATA 1		Fase:		Cronologia: Segle XX
DEFINICIÓ :	Retall			
DESCRIPCIÓ :	Retall per realitzar la caixa del transformador de la llum i reseguint els mur 104 i 106.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	105, 107, 103
	Cobreix a		Es cobert per	
	Talla a	104, 106	Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica ELISABETS 2-4			UE : 109	
Sector: CATA 1		Fase:		Cronologia: Segle XX
DEFINICIÓ :	Nivell d'ús			
DESCRIPCIÓ :	Negativa o nivell d'ús de l'enllosat 101.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	
	Talla a	101	Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica ELISABETS 2-4				UE : 113	
Sector: CATA 1		Fase:		Cronologia: <1626	
DEFINICIÓ :	Mur				
DESCRIPCIÓ :	Mur, o més aviat volta d'una bòveda, feta amb lloses irregulars planes, lligades amb morter de calç blanc. Col·locades obliquament. Es recolza perfectament damunt del mur 104, en una preparació realitzada en aquest últim, i per tant indica que va ser fet al mateix temps, al igual que l'habitació que es troba al costat oriental, i que es troba buida				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a		Es cobert per		
	Talla a		Tallat per		108, 107
	Es recolza a	104	Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		114

Fitxa d'Unitat Estratigràfica ELISABETS 2-4				UE : 114	
Sector: CATA 1		Fase:		Cronologia: <1626	
DEFINICIÓ :	Estucat				
DESCRIPCIÓ :	Estucat fet amb morter de calç blanca realitzat a la cara oriental del mur 104, i a la cara posterior del mur o volta 113. Estuca tota una habitació que es localitza al costat oriental de la cata 1				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a		Es cobert per		
	Talla a		Tallat per		108
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a	104, 113	Se li entrega		

Fitxa d'Unitat Estratigràfica ELISABETS 2-4				UE : 201	
Sector: RASA 1		Fase:		Cronologia: Segle XX	
DEFINICIÓ :	Paviment				
DESCRIPCIÓ :	Enllosat de pedres del carrer peatonal de la Plaça Bonsuccés i del carrer Elisabets				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a	202	Es cobert per		
	Talla a		Tallat per		211
	Es recolza a	101, 209	Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

Fitxa d'Unitat Estratigràfica ELISABETS 2-4				UE : 202	
Sector: RASA 1		Fase:		Cronologia: Segle XX	
DEFINICIÓ :	Preparació				
DESCRIPCIÓ :	Preparació de formigó per l'enllosat 201.				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a	203	Es cobert per	201	
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a	101, 209	Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

Fitxa d'Unitat Estratigràfica ELISABETS 2-4				UE : 203	
Sector: RASA 1		Fase:		Cronologia: Segle XX	
DEFINICIÓ :	Preparació				
DESCRIPCIÓ :	Xarxa de ferro quadrículada que suporta tota la preparació de formigó (ue 202).				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a	204	Es cobert per	202	
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a	101	Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

Fitxa d'Unitat Estratigràfica ELISABETS 2-4				UE : 204	
Sector: RASA 1		Fase:		Cronologia: Segle XX	
DEFINICIÓ :	Farciment				
DESCRIPCIÓ :	Farciment de terra modern, molt solt i heterogeni, on es troben els cables dels serveis urbans, i que farceix el retall 206..				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a	206	Es reblert per		
	Cobreix a		Es cobert per	203	
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

Fitxa d'Unitat Estratigràfica ELISABETS 2-4		UE : 205	
Sector: RASA 1		Fase:	
		Cronologia: XVI-XVII	
DEFINICIÓ :	Farciment		
DESCRIPCIÓ :	Nivell d'argiles vermelles arqueològiques, amb carbonets. Aparentment sembla recolzar-se en el mur 207. AQUEST ESTRAT NO S'HA REBAIXAT		
MATERIAL DIRECTOR :			
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a	Equivalent a	
	Rebleix a	Es reblert per	
	Cobreix a	Es cobert per	
	Talla a	Tallat per	206
	Es recolza a	Se li recolza	207
	S'entrega a	Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica ELISABETS 2-4		UE : 206	
Sector: RASA 1		Fase:	
		Cronologia: Segle XX	
DEFINICIÓ :	Retall		
DESCRIPCIÓ :	Retall efectuat per fer la rasa antiga per ubicar els cables, i del qual s'ha excavat parcialment.		
MATERIAL DIRECTOR :			
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a	Equivalent a	
	Rebleix a	Es reblert per	204
	Cobreix a	Es cobert per	
	Talla a	Tallat per	205, 207
	Es recolza a	Se li recolza	
	S'entrega a	Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica ELISABETS 2-4		UE : 207	
Sector: RASA 1		Fase:	
		Cronologia: <1626	
DEFINICIÓ :	Mur		
DESCRIPCIÓ :	Mur llarg de més de 13 metres, fet amb pedres petites irregulars lligades amb morter de calç groc. Te una potència d'uns 60 cms a la part més oriental. Sembla esta relacionat amb els mur 104 i 106, ja que esta fet amb el mateix aparell i pren la mateixa orientació. Aquest mur es troba tallat pel mur (ue 209) del convent de Bonsuccés, i per tant és anterior.		
MATERIAL DIRECTOR :			
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a	Equivalent a	104, 106
	Rebleix a	Es reblert per	
	Cobreix a	Es cobert per	
	Talla a	Tallat per	206, 208
	Es recolza a	Se li recolza	205
	S'entrega a	Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica ELISABETS 2-4			UE : 208	
Sector: RASA 1		Fase:		Cronologia: 1626
DEFINICIÓ :	Destrucció			
DESCRIPCIÓ :	Destrucció del mur 207 fet en el moment de construir el mur 209 del convent de Bonsuccés			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	209, 210, 201
	Cobreix a		Es cobert per	
	Talla a	207	Tallat per	206
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica ELISABETS 2-4			UE : 209	
Sector: RASA 1		Fase:		Cronologia: 1626
DEFINICIÓ :	Mur			
DESCRIPCIÓ :	Mur del Convent de Bonsuccés realitzat el 1626.			
MATERIAL DIRECTOR :	Documents			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a	208	Es reblert per	
	Cobreix a	210	Es cobert per	
	Talla a		Tallat per	206
	Es recolza a		Se li recolza	201, 202
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica ELISABETS 2-4			UE : 210	
Sector: RASA 1		Fase:		Cronologia: 1626
DEFINICIÓ :	Preparació			
DESCRIPCIÓ :	Preparació del mur (ue 209) del Convent de Bonsuccés.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a	208	Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	209
	Talla a		Tallat per	206
	Es recolza a		Se li recolza	201, 202
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica ELISABETS 2-4				UE : 211	
Sector: RASA 1		Fase:		Cronologia: Segle XX	
DEFINICIÓ :	Nivell d'ús				
DESCRIPCIÓ :	Nivell d'ús de l'enllosat 201				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜENCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a		Es cobert per		
	Talla a	201	Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

Fitxa d'Unitat Estratigràfica Doctor Dou 19				UE : 301	
Sector: RASA 2		Fase:		Cronologia: Segle XX	
DEFINICIÓ :	Enllosat				
DESCRIPCIÓ :	Paviment de lloses rectangulars de 60 cms de llarg per 30 d'ampla. Es correspon a l'enllosat del carrer Elisabets que s'ha aixecat entre els números 18 i 22.				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜENCIA FÍSICA :	Igual a	308	Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a	302	Es cobert per		
	Talla a		Tallat per	305	
	Es recolza a	306	Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

Fitxa d'Unitat Estratigràfica Doctor Dou 19				UE : 302	
Sector: RASA 2		Fase:		Cronologia: Segle XX	
DEFINICIÓ :	Preparació				
DESCRIPCIÓ :	Preparació de formigó de l'enllosat 301				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜENCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a	303	Es cobert per	301	
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a	306	Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

Fitxa d'Unitat Estratigràfica Doctor Dou 19				UE : 303		
Sector: RASA 2		Fase:		Cronologia: Segle XX		
DEFINICIÓ :	Preparació					
DESCRIPCIÓ :	Xarxa de ferro que serveix com a segona preparació de l'enllosat 301					
MATERIAL DIRECTOR :						
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a				Equivalent a	
	Rebleix a				Es reblert per	
	Cobreix a	304			Es cobert per	302
	Talla a				Tallat per	
	Es recolza a	306			Se li recolza	
	S'entrega a				Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica Doctor Dou 19				UE : 304		
Sector: RASA 2		Fase:		Cronologia: Segle XX		
DEFINICIÓ :	Farciment					
DESCRIPCIÓ :	Farciment modern format per terra solta molt heterogènia, plena de totxos, pedres i materials moderns, a més dels cables dels serveis de la llum, gas, aigua i telèfon.					
MATERIAL DIRECTOR :						
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a				Equivalent a	
	Rebleix a				Es reblert per	
	Cobreix a				Es cobert per	303
	Talla a				Tallat per	
	Es recolza a	306			Se li recolza	
	S'entrega a				Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica Doctor Dou 19				UE : 305		
Sector: RASA 2		Fase:		Cronologia: Segle XX		
DEFINICIÓ :	Nivell d'ús					
DESCRIPCIÓ :	Nivell d'ús de l'enllosat 301					
MATERIAL DIRECTOR :						
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a				Equivalent a	
	Rebleix a				Es reblert per	
	Cobreix a				Es cobert per	
	Talla a	301			Tallat per	
	Es recolza a				Se li recolza	
	S'entrega a				Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica Doctor Dou 19				UE : 306	
Sector: RASA 2		Fase:		Cronologia: Segle XVI	
DEFINICIÓ :	Murs				
DESCRIPCIÓ :	Murs de la casa i capellà dels Infants Orfes, ubicat al carrer Elisabets n° 24.				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜENCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a		Es cobert per		
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		301, 302, 303, 304
	S'entrega a		Se li entrega		

Fitxa d'Unitat Estratigràfica Doctor Dou 19				UE : 307	
Sector: RASA 2		Fase:		Cronologia: Segle XX	
DEFINICIÓ :	Enllosat				
DESCRIPCIÓ :	Paviment delloses rectangular (60x40) que es correspon al carrer Doctor Dou, fins a arribar a l'enllosat del carrer Elisabets (u.e. 301)				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜENCIA FÍSICA :	Igual a	301	Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a	308	Es cobert per		
	Talla a		Tallat per		310
	Es recolza a	311, 312	Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

Fitxa d'Unitat Estratigràfica Doctor Dou 19				UE : 308	
Sector: RASA 2		Fase:		Cronologia: Segle XX	
DEFINICIÓ :	Preparació				
DESCRIPCIÓ :	Preparació de ciment per l'enllosat u.e. 307				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜENCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a	309	Es cobert per		307
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a	312	Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

Fitxa d'Unitat Estratigràfica Doctor Dou 19			UE : 309	
Sector: RASA 2		Fase:		Cronologia: Segle XX
DEFINICIÓ :	Farciment modern			
DESCRIPCIÓ :	Farciment heterogeni de la rasa, amb terres molt soltes, i farcides de gran quantitat de totxos i pedres, a mes de cables dels serveis de la ciutat			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	308
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a	312	Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica Doctor Dou 19			UE : 310	
Sector: RASA 2		Fase:		Cronologia: Segle XX
DEFINICIÓ :	Nivell d'ús de l'enllosat u.e. 307			
DESCRIPCIÓ :				
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	310
	Cobreix a		Es cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica Doctor Dou 19			UE : 311	
Sector: RASA 2		Fase:		Cronologia: Segle XX
DEFINICIÓ :	Murs de totxana			
DESCRIPCIÓ :	Murs corresponents a l'edifici del Carrer ELisabets n° 19			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a	312	Se li recolza	307
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica Doctor Dou 19		UE : 312	
Sector: RASA 2		Fase:	Cronologia: Segle XX
DEFINICIO :	Fonamentació dels murs u.e. 311		
DESCRIPCIÓ :	Fonamentació feta de totxos i pedres molt irregulars i grollera, que suporta els murs u.e. 311, de l'edifici del carrer Elisabets n° 19		
MATERIAL DIRECTOR :			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a	Equivalent a	
	Rebleix a	Es reblert per	
	Cobreix a	Es cobert per	
	Talla a	Tallat per	
	Es recolza a	Se li recolza	311, 307,308,309
	S'entrega a	Se li entrega	

Inventari fotogràfic

- 030-03-1:** Foto inicial Cata 1 abans de ser enretirat l'enllosat (u.e. 101).
- 030-03-2:** Inici Cata 1. Detall inici obertura de l'enllosat (u.e. 101)
- 030-03-3:** Foto procés obertura Cata 1, un cop extret parcialment l'enllosat (u.e.101), observant un farciment anterior (u.e. 102)
- 030-03-4:** Foto procés Cata 1, amb detall mur (u.e. 105) de la caixa dels transformadors de la llum.
- 030-03-5:** Foto general Cata 1, un cop aixecat l'enllosat (u.e. 101) i extret parcialment el seu farciment (u.e. 103). Vista parcial del cablejat i dels murs de totxos (u.e. 105 / 107). Vist des de l'Oest.
- 030-03-6:** Foto general Cata 1, un cop buidada parcialment. Vista del cablejat en mig de l'angle dels murs (u.e. 104 / 106). Vist des del nord-oest.
- 030-03-7:** Foto detall de la Cata 1, amb els cables creuant pel mig dels murs (u.e. 104 / 106).
- 030-03-8:** Foto detall Cata 1: mur de mahons (u.e. 105) recolzant-se al mur de calç (u.e. 106). Vist des del Nord.
- 030-03-9:** Foto detall Cata 1: mur (u.e. 104) tallat pel mur de mahons (u.e. 107). Detall de la volta (u.e. 113) que se recolza al mur (u.e. 104), a més del forat que permet entreveure l'existència d'una cambra, que es troba aparentment buida, en el seu costat oriental.
- 030-03-10:** Foto detall Cata 1: angle dels murs u.e. 104 i 106, i detall de la volta (u.e. 113), a més de la presència d'un forat a la part superior dreta d'aquesta mateixa volta, que permet entreveure l'existència d'una cambra al costat oriental, segurament amb un sostre de volta.
- 030-03-11:** Foto detall Rasa 1 (tram 1): farciment modern (u.e. 204) i fonamentació d'un mur (u.e. 207) fet amb morter de calç groga i pedres. Vist des del NE.
- 030-03-12:** Foto detall del mur (u.e. 207), escapçat per l'enllosat (u.e. 101), i per altres serveis moderns. Vist des del Sud.
- 030-03-13:** Foto general Rasa 1 (tram 1): mur (u.e. 207). Vist des del SO.

- 030-03-14:** Foto general Rasa 1 (tram 1): mur (u.e. 207). Vist des del SO.
- 030-03-15:** Foto detall Rasa 1 (tram 1): mur (u.e. 207), com es fica per sota dels murs del Convent de Bonsuccés. Vist des del NE.
- 030-03-16:** Foto detall mur (u.e. 207), sent retallat pels murs del Convent de Bonsuccés (u.e. 209). Vist des del Sud.
- 030-03-17:** Foto detall mur (u.e. 207), sent retallat pels murs del Convent de Bonsuccés (u.e. 209). Vist des del Sud. Ús d'un aparell constructiu totalment diferent.
- 030-03-18:** Foto detall mur (u.e. 207) sent escapçat pel mur del Convent de Bonsuccés (u.e. 209). Vist des del SE.
- 030-03-19:** Foto Cata 1 amb els murs u.e. 104 i 106. Vist des del Oest.
- 030-03-20:** Foto final tram 1 de la Ras 1, observant el mur (u.e. 207). Vist des del NE.
- 030-03-21:** Fotografia de la Plaça de Bonsuccés de principis del segle XX, amb el Convent de Bonsuccés abans de ser enderrocat, a excepció de la seva torre (actual seu del Districte I de Ciutat Vella). Conserva la seva aparença actual.
- 030-03-22:** Foto actual de la Plaça de Bonsuccés amb la torre de l'antic Convent. Fotografia presa des del mateix angle que l'anteriorment esmentada.
- 030-03-23:** Fotografia de la torre de l'antic Convent de Bonsuccés –actual seu del Districte I de Ciutat Vella -.
- 030-03-24:** Foto final tram 2 Rasa 1. Detall dels nombrosos cables de serveis, i el farciment de la pròpia rasa.
- 030-03-25:** Foto procés d'excavació del tram 3 de la Rasa 1.
- 030-03-26:** Foto secció tram 3 Rasa 1.
- 030-03-27:** Foto secció tram 3 Rasa 1, davant d'Elisabets 4.
- 030-03-28:** Foto tram 3 Rasa 1, vist des de l'oest.
- 030-03-29:** Foto tram 3 Rasa 1, vist des de l'est.
- 030-03-30:** Foto procés treball Rasa, en l'encreuament entre Ramalleres i Elisabets.
- 030-03-31:** Foto detall porta d'entrada al Convent de Bonsuccés.

- 030-03-32:** Foto detall porta de l'església de Nostra Senyora de la Misericòrdia (Elisabets 6)
- 030-03-33:** Foto de la Capella de Nostra Senyora dels Infants Orfes.
- 030-03-34:** Foto del Convent dels Àngels.
- 030-03-35:** Foto inici tram 1 de la Rasa 2.
- 030-03-36:** Foto inici tram 1 de la Rasa 2, amb el MACBA al fons.
- 030-03-37:** Detall obertura de la Rasa 2, cantonada amb Plaça dels Àngels. Vist des de l'est.
- 030-03-38:** Detall obertura de la Rasa 2. Vist des de l'oest.
- 030-03-39:** Foto detall tram 2 de la Rasa 2. Obertura.
- 030-03-40:** Foto detall tram 2 de la Rasa 2. Perfil de la secció H-H', amb vista de la fonamentació de l'edifici (u.e. 312).
- 030-03-41:** Foto tram 3 de la Rasa 2. Encreuament Elisabets amb Doctor Dou. Detall obertura.

Inventari planimètric (030-03)

- Làmina 1:** - Elisabets 2-4 (030/03) Planta Cata 1 E. 1:10 Murs (u.e. 104 / 106 / 113)
- Elisabets 2-4 (030/03) Cata 1 Secció Est-Oest 1:10 Murs (u.e. 104 / 113)
- Làmina 2:** - Elisabets 2-4 (030/03) Cata 1 Secció Nord-Sud 1:10 Murs (u.e. 106)
- Elisabets 2-4 (030/03) Cata 1 Alçat Murs u.e. 104 / 113
- Elisabets 2-4 (030/03) Cata 1 Alçat Mur u.e. 106
- Làmina 3:** - Elisabets 2-4 (030/03) Planta Rasa 1 (Tram 1) 1:20 Murs (u.e. 207)
- Elisabets 2-4 (030/03) Rasa 1 (Tram 1) Secció Est-Oest 1:20 Murs (u.e. 207 / 209)
- Elisabets 2-4 (030/03) Rasa 1 (Tram 1) Secció A-A' Mur (u.e. 207)
- Elisabets 2-4 (030/03) Rasa 1 (Tram 1) Secció C-C' Mur (u.e. 207)
- Làmina 4:** - Elisabets 2-4 (030/03) Rasa 1 (Tram 2) Secció B-B'
- Elisabets 2-4 (030/03) Rasa 1 (Tram 3) Secció D-D'
- Elisabets 2-4 (030/03) Rasa 1 (Tram 4) Secció E-E'
- Doctor Dou 19 (030/03) Rasa 2 (Tram 1) Secció F-F'
- Doctor Dou 19 (030/03) Rasa 2 (Tram 2) Secció H-H'
- Doctor Dou 19 (030/03) Rasa 2 (Tram 3) Secció G-G'
- Làmina 5:** - Plànol topogràfic amb la ubicació de les Rasa 1 i la Cata 1 i les estructures vinculades a aquestes, entre els carrer Elisabets i la Plaça Bonsuccés.
- Làmina 6:** - Plànol topogràfic amb la ubicació de la Rasa 2 entre la Plaça dels Àngels, Elisabets i Doctor Dou.

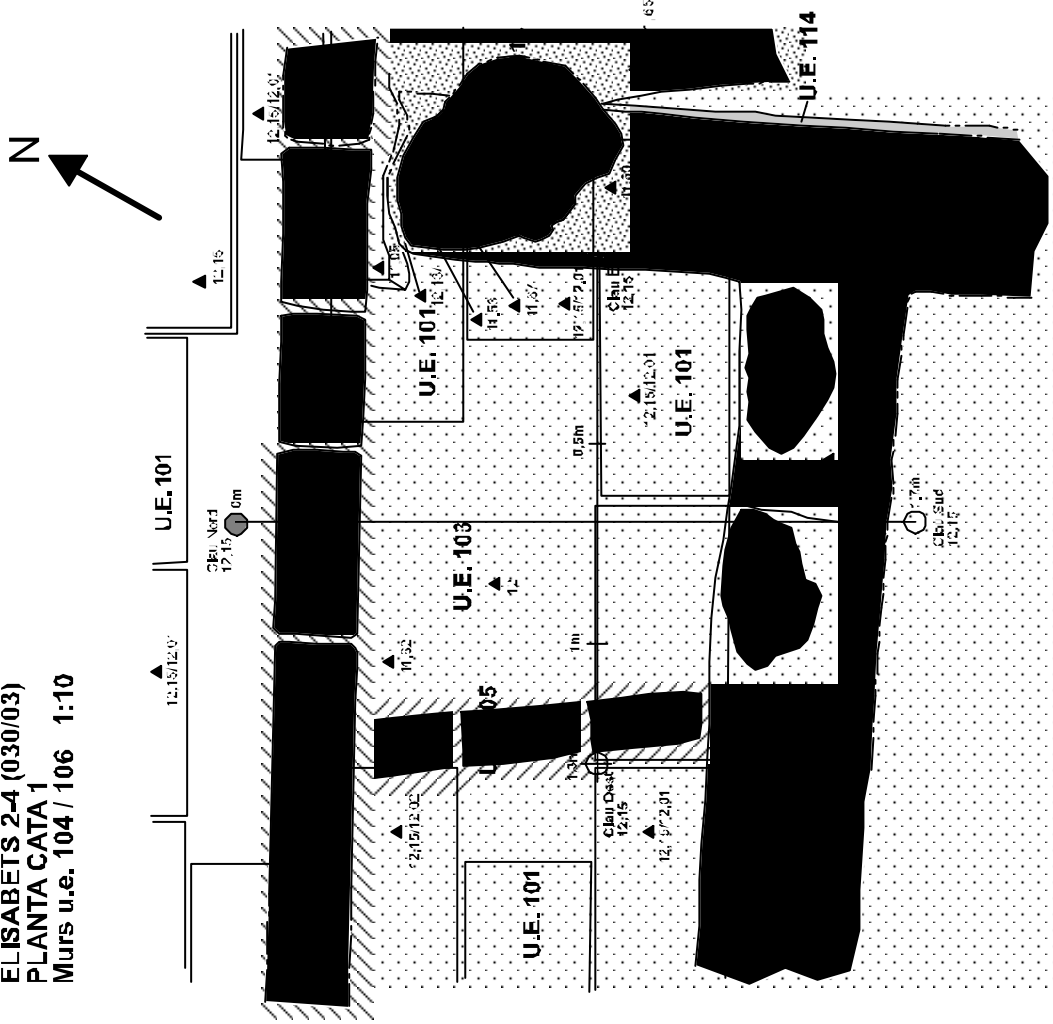
ANNEX

- ***Inventari fotogràfic***
- ***Documentació fotogràfica***
- ***Inventari planimètric***
- ***Planimetria***

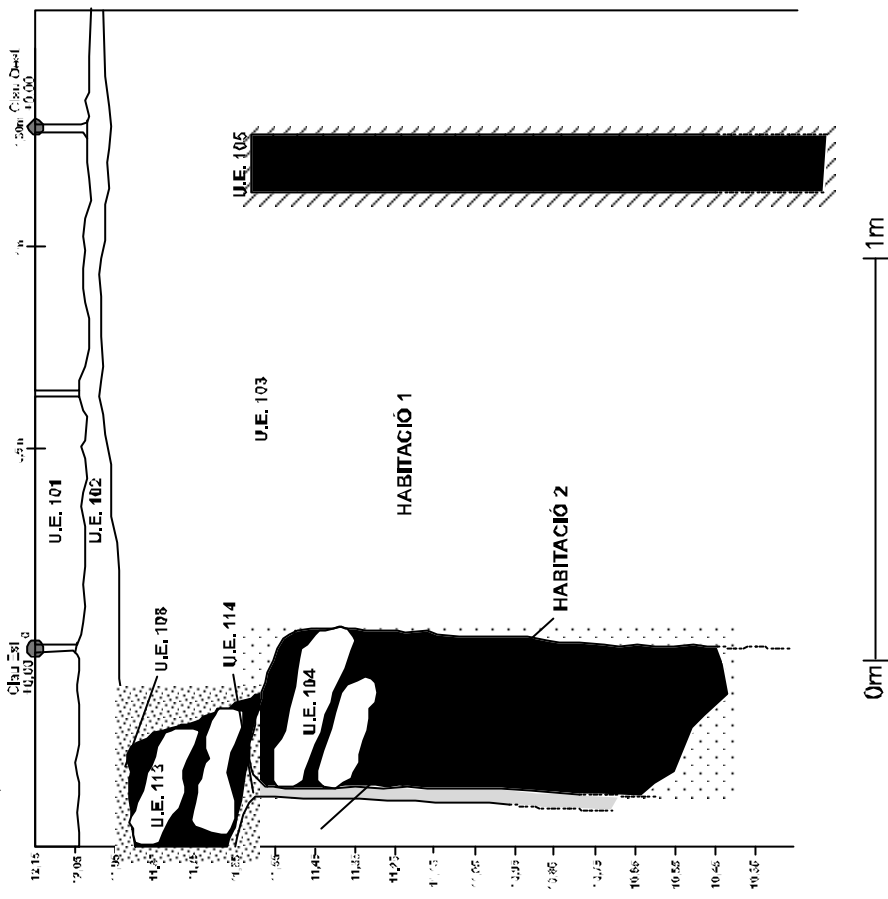
Inventari planimètric (030-03)

- Làmina 1:** - Elisabets 2-4 (030/03) Planta Cata 1 E. 1:10 Murs (u.e. 104 / 106 / 113)
- Elisabets 2-4 (030/03) Cata 1 Secció Est-Oest 1:10 Murs (u.e. 104 / 113)
- Làmina 2:** - Elisabets 2-4 (030/03) Cata 1 Secció Nord-Sud 1:10 Murs (u.e. 106)
- Elisabets 2-4 (030/03) Cata 1 Alçat Murs u.e. 104 / 113
- Elisabets 2-4 (030/03) Cata 1 Alçat Mur u.e. 106
- Làmina 3:** - Elisabets 2-4 (030/03) Planta Rasa 1 (Tram 1) 1:20 Murs (u.e. 207)
- Elisabets 2-4 (030/03) Rasa 1 (Tram 1) Secció Est-Oest 1:20 Murs (u.e. 207 / 209)
- Elisabets 2-4 (030/03) Rasa 1 (Tram 1) Secció A-A' Mur (u.e. 207)
- Elisabets 2-4 (030/03) Rasa 1 (Tram 1) Secció C-C' Mur (u.e. 207)
- Làmina 4:** - Elisabets 2-4 (030/03) Rasa 1 (Tram 2) Secció B-B'
- Elisabets 2-4 (030/03) Rasa 1 (Tram 3) Secció D-D'
- Elisabets 2-4 (030/03) Rasa 1 (Tram 4) Secció E-E'
- Doctor Dou 19 (030/03) Rasa 2 (Tram 1) Secció F-F'
- Doctor Dou 19 (030/03) Rasa 2 (Tram 2) Secció H-H'
- Doctor Dou 19 (030/03) Rasa 2 (Tram 3) Secció G-G'
- Làmina 5:** - Plànol topogràfic amb la ubicació de les Rasa 1 i la Cata 1 i les estructures vinculades a aquestes, entre els carrer Elisabets i la Plaça Bonsuccés.
- Làmina 6:** - Plànol topogràfic amb la ubicació de la Rasa 2 entre la Plaça dels Àngels, Elisabets i Doctor Dou.

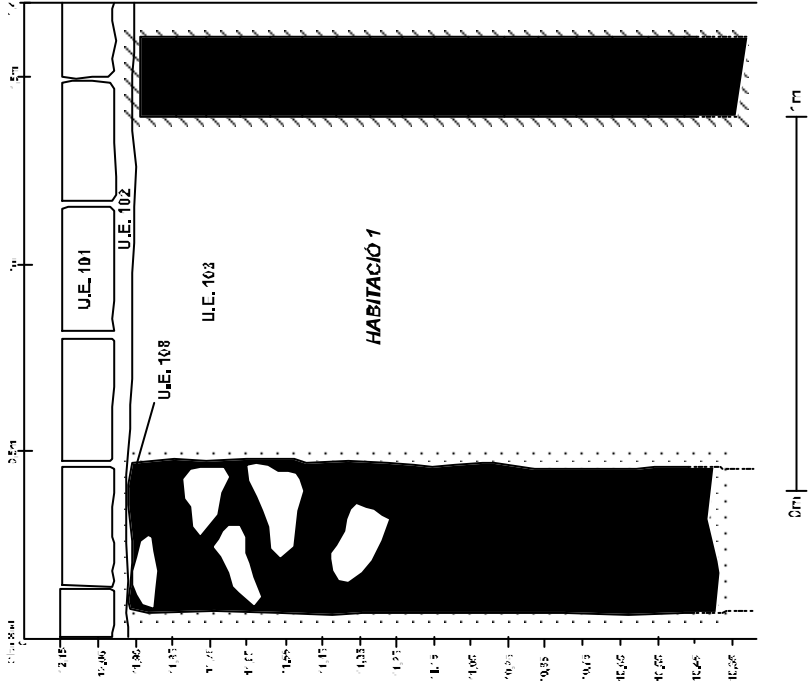
ELISABETS 2-4 (030/03)
 PLANTA CATA 1
 Murs u.e. 104 / 106 1:10

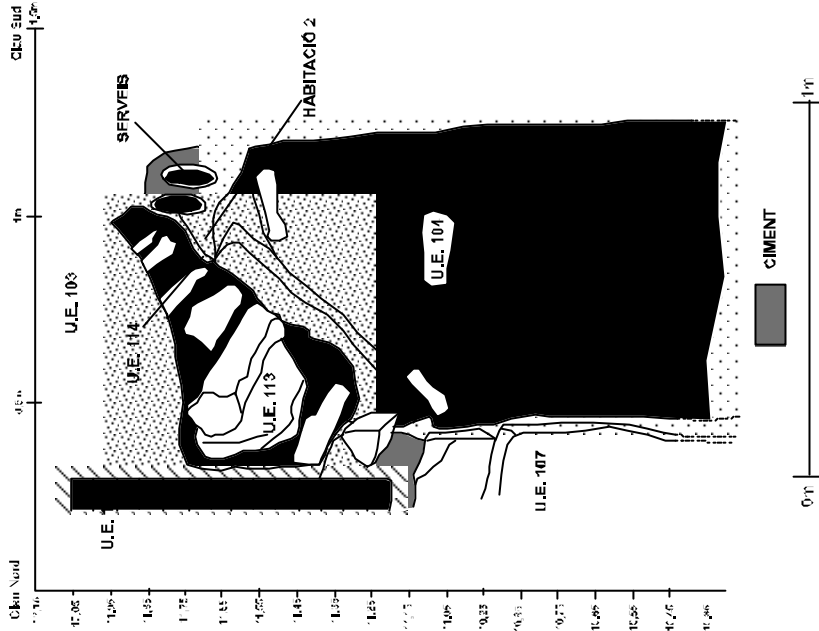
ELISABETS 2-4 (030/03)
 Secció Est-Oest CATA 1
 Murs u.e. 104 / 113 1:10
 Eix 1,30m

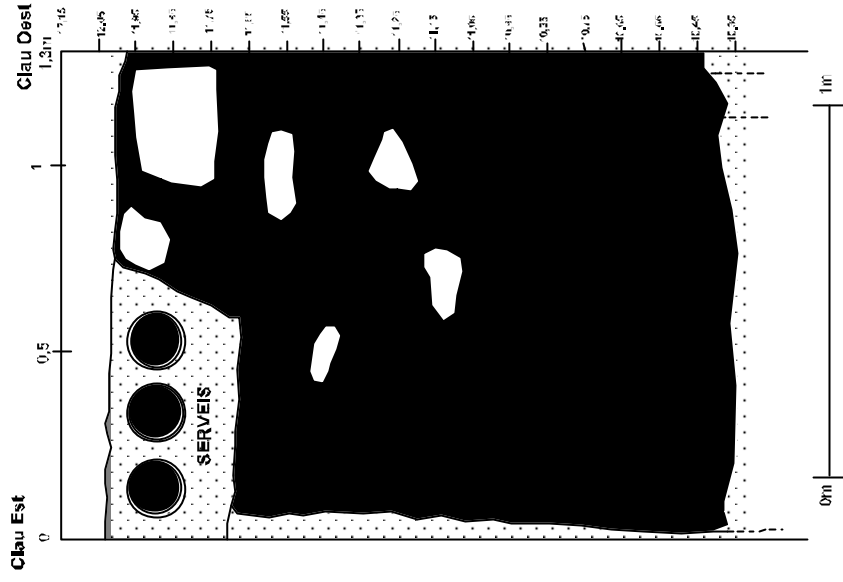
ELISABETS 2-4 (030/03)
Secció Nord-Sud CATA 1
Murs u.e. 106 / 107 1:10
Eix 1,70m

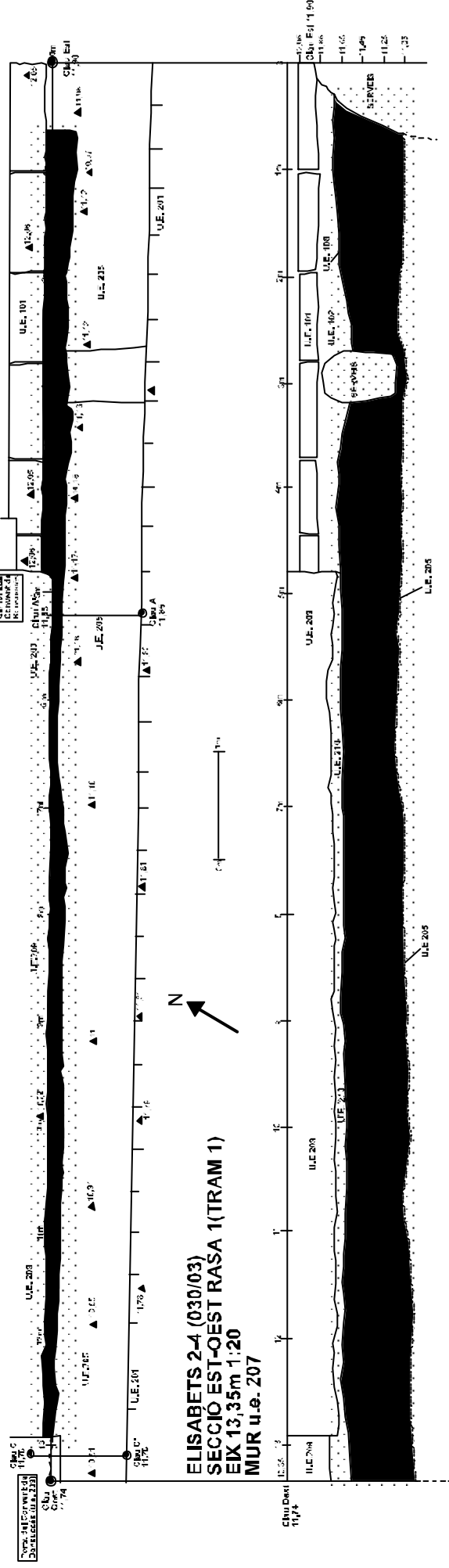
ELISABETS 2-4 (030/03)
CATA 1 ALÇAT MUR U.E. 104/113
1:10

ELISABETS 2-4 (030/03)
CATA 1 ALÇAT MUR U.E. 106
1:10

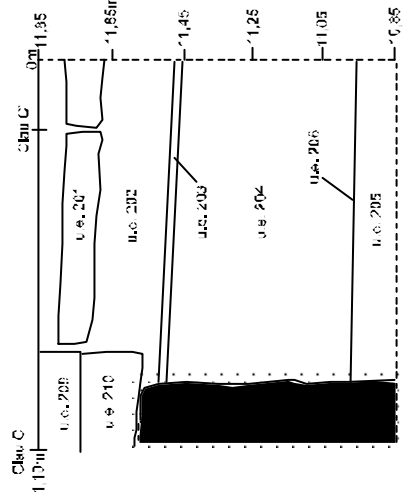

ELISABETS 2-4 (030/03)
PLANTA RASA 1 (TRAM 1)
EIX 13,35m 1:20
MUR u.e. 207 /Convent de
Bonsuïcsés (u.e. 209)

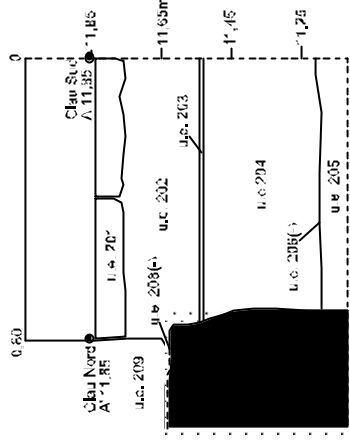

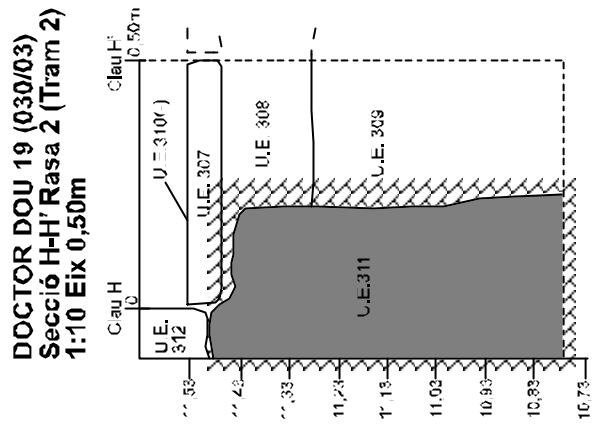
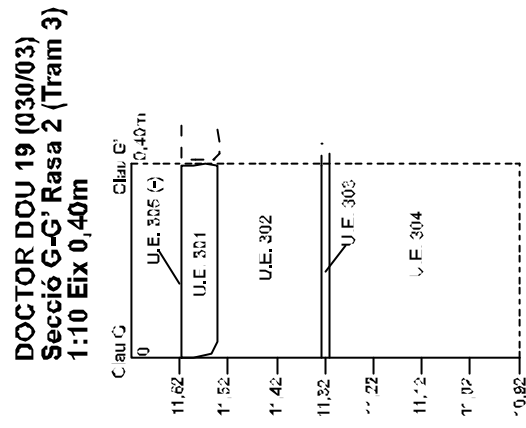
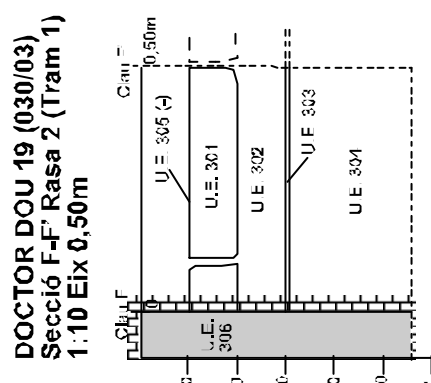
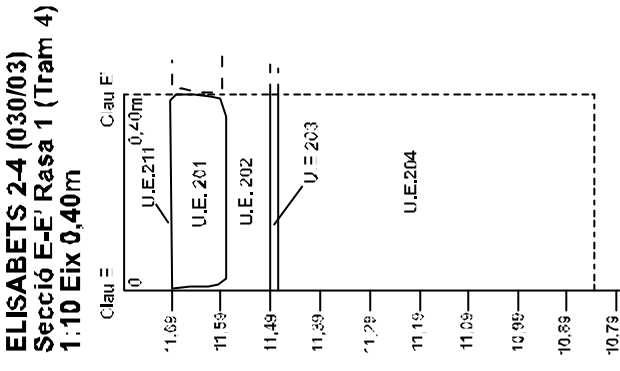
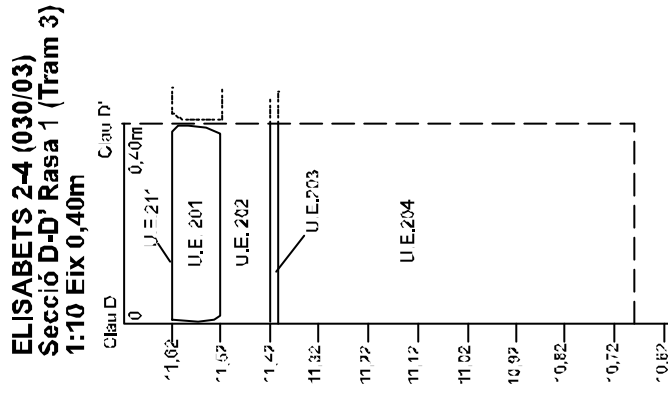
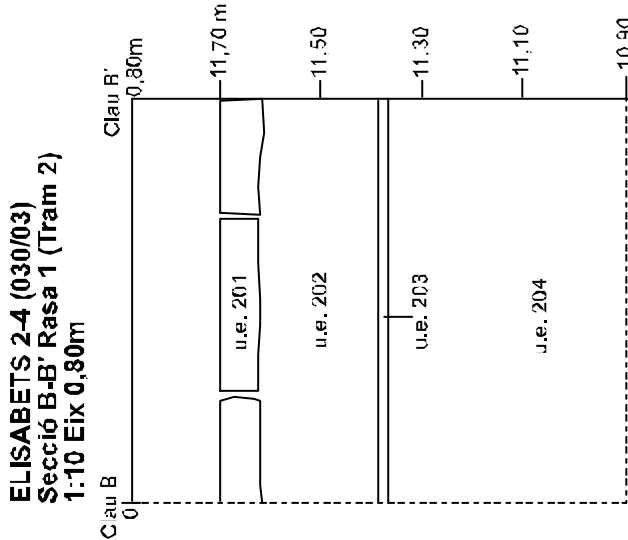
ELISABETS 2-4 (030/03)
SECCIO EST-OEST RASA 1 (TRAM 1)
EIX 13,35m 1:20
MUR u.e. 207

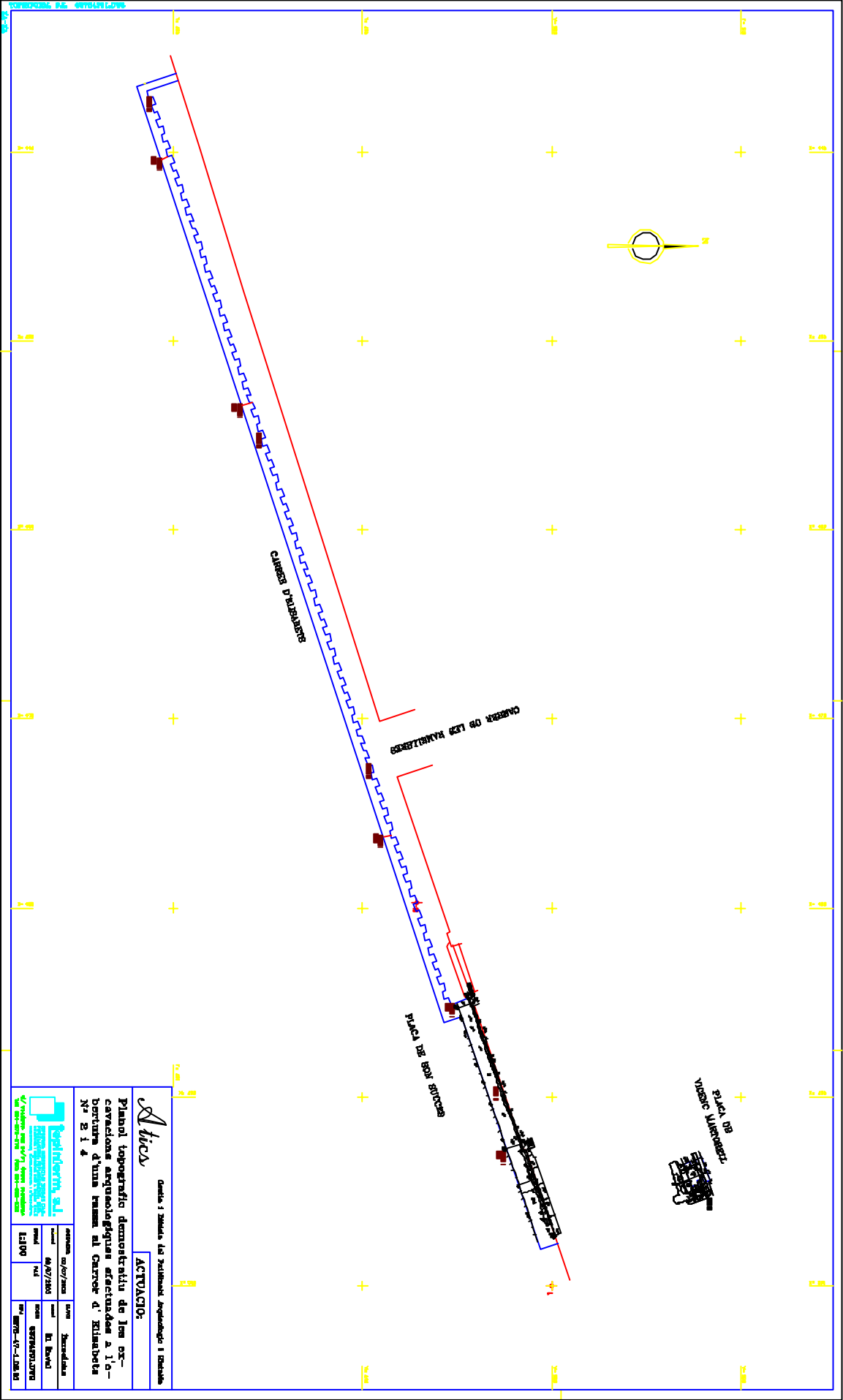
ELISABETS 2-4 (030/03)
SECCIO C-C RASA 1 (TRAM 1)
EIX 1,10m

ELISABETS 2-4 (030/03)
SECCIO A-A RASA 1 (TRAM 1)
EIX 0,80m

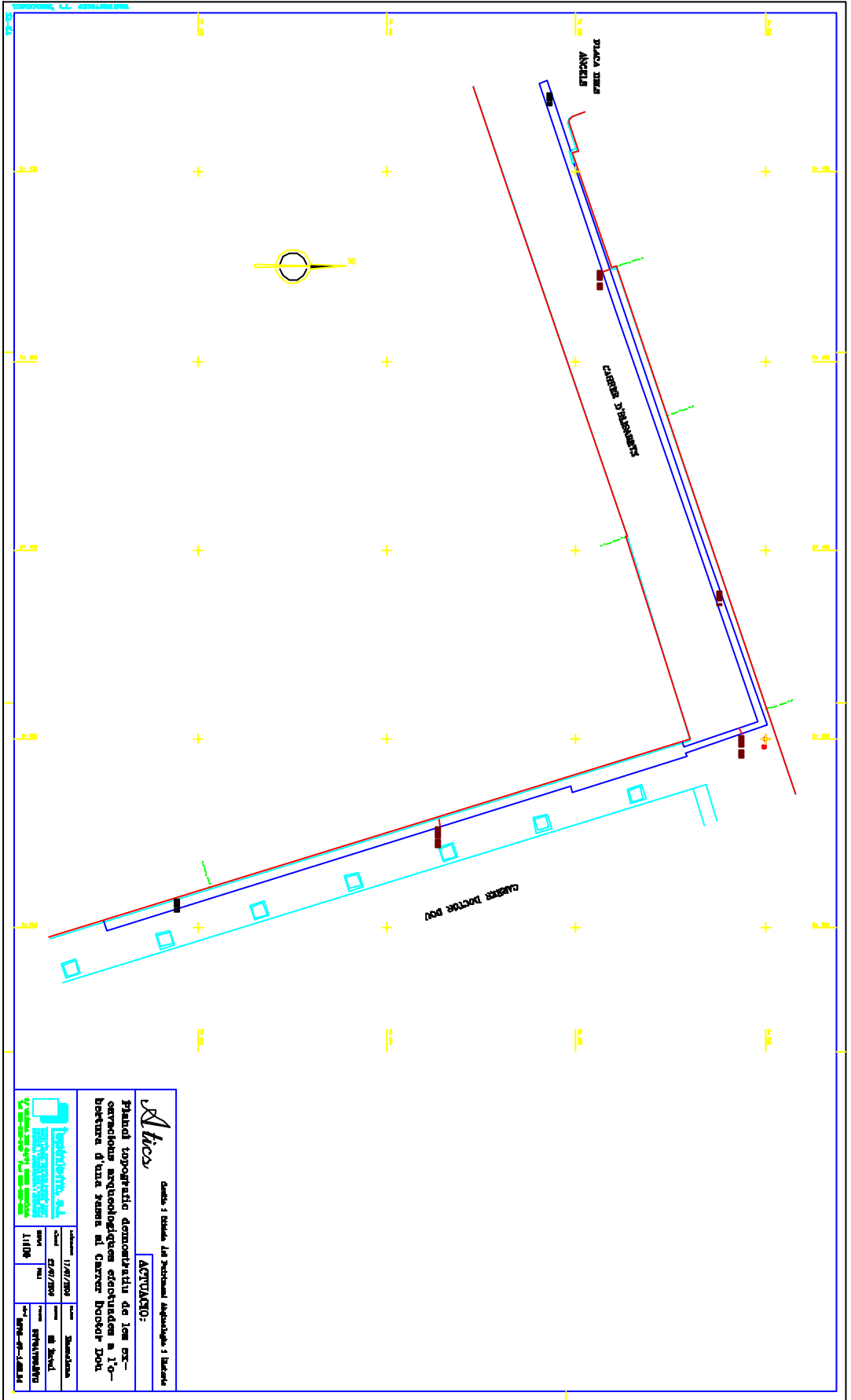

Activos
 Datos: 1 muestra del Polígono Agrícola 1 División
ACTIVACION:
 Planos topográficos demarcación de los ex-
 cavaciones arqueológicas efectuadas a lo-
 largo de una traza del Camino d' El Mirador
 N° 2 I &

		fecha: 05/07/2001	
nombre:		lugar: Hacienda	
escala: 1:100		en: Bando	
E.L.00		para: URBANIZACIÓN	
proyecto:		para: 000-10-1-10001	

Alfaro
 Centro 1 Instal. de Personal Arquitecto 3 Instal.

ACTIVIDAD:
 Planos topograficos demostrativos de las ex-
 cavações arqueológicas efectuadas a 10-
 metros de una zona al Carrer Doctor Don.

Escuela: I.E.S. S. Juan	Fecha: 1/11/2000	Autores: M. S. G. M. J.	Revisión:
Proyecto: 11116	Fecha: 2/11/2000	Autores: M. S. G. M. J.	Revisión:
PROYECTO:			
11116			

Inventari fotogràfic

- 030-03-1:** Foto inicial Cata 1 abans de ser enretirat l'enllosat (u.e. 101).
- 030-03-2:** Inici Cata 1. Detall inici obertura de l'enllosat (u.e. 101)
- 030-03-3:** Foto procés obertura Cata 1, un cop extret parcialment l'enllosat (u.e.101), observant un farciment anterior (u.e. 102)
- 030-03-4:** Foto procés Cata 1, amb detall mur (u.e. 105) de la caixa dels transformadors de la llum.
- 030-03-5:** Foto general Cata 1, un cop aixecat l'enllosat (u.e. 101) i extret parcialment el seu farciment (u.e. 103). Vista parcial del cablejat i dels murs de totxos (u.e. 105 / 107). Vist des de l'Oest.
- 030-03-6:** Foto general Cata 1, un cop buidada parcialment. Vista del cablejat en mig de l'angle dels murs (u.e. 104 / 106). Vist des del nord-oest.
- 030-03-7:** Foto detall de la Cata 1, amb els cables creuant pel mig dels murs (u.e. 104 / 106).
- 030-03-8:** Foto detall Cata 1: mur de mahons (u.e. 105) recolzant-se al mur de calç (u.e. 106). Vist des del Nord.
- 030-03-9:** Foto detall Cata 1: mur (u.e. 104) tallat pel mur de mahons (u.e. 107). Detall de la volta (u.e. 113) que se recolza al mur (u.e. 104), a més del forat que permet entreveure l'existència d'una cambra, que es troba aparentment buida, en el seu costat oriental.
- 030-03-10:** Foto detall Cata 1: angle dels murs u.e. 104 i 106, i detall de la volta (u.e. 113), a més de la presència d'un forat a la part superior dreta d'aquesta mateixa volta, que permet entreveure l'existència d'una cambra al costat oriental, segurament amb un sostre de volta.
- 030-03-11:** Foto detall Rasa 1 (tram 1): farciment modern (u.e. 204) i fonamentació d'un mur (u.e. 207) fet amb morter de calç groga i pedres. Vist des del NE.
- 030-03-12:** Foto detall del mur (u.e. 207), escapçat per l'enllosat (u.e. 101), i per altres serveis moderns. Vist des del Sud.
- 030-03-13:** Foto general Rasa 1 (tram 1): mur (u.e. 207). Vist des del SO.
- 030-03-14:** Foto general Rasa 1 (tram 1): mur (u.e. 207). Vist des del SO.
- 030-03-15:** Foto detall Rasa 1 (tram 1): mur (u.e. 207), com es fica per sota dels murs del Convent de Bonsuccés. Vist des del NE.

- 030-03-16:** Foto detall mur (u.e. 207), sent retallat pels murs del Convent de Bonsuccés (u.e. 209). Vist des del Sud.
- 030-03-17:** Foto detall mur (u.e. 207), sent retallat pels murs del Convent de Bonsuccés (u.e. 209). Vist des del Sud. Ús d'un aparell constructiu totalment diferent.
- 030-03-18:** Foto detall mur (u.e. 207) sent escapçat pel mur del Convent de Bonsuccés (u.e. 209). Vist des del SE.
- 030-03-19:** Foto Cata 1 amb els murs u.e. 104 i 106. Vist des del Oest.
- 030-03-20:** Foto final tram 1 de la Rasa 1, observant el mur (u.e. 207). Vist des del NE.
- 030-03-21:** Fotografia de la Plaça de Bonsuccés de principis del segle XX, amb el Convent de Bonsuccés abans de ser enderrocat, a excepció de la seva torre (actual seu del Districte I de Ciutat Vella). Conserva la seva aparença actual.
- 030-03-22:** Foto actual de la Plaça de Bonsuccés amb la torre de l'antic Convent. Fotografia presa des del mateix angle que l'anteriorment esmentada.
- 030-03-23:** Fotografia de la torre de l'antic Convent de Bonsuccés –actual seu del Districte I de Ciutat Vella -.
- 030-03-24:** Foto final tram 2 Rasa 1. Detall dels nombrosos cables de serveis, i el farciment de la pròpia rasa.
- 030-03-25:** Foto procés d'excavació del tram 3 de la Rasa 1.
- 030-03-26:** Foto secció tram 3 Rasa 1.
- 030-03-27:** Foto secció tram 3 Rasa 1, davant d'Elisabets 4.
- 030-03-28:** Foto tram 3 Rasa 1, vist des de l'oest.
- 030-03-29:** Foto tram 3 Rasa 1, vist des de l'est.
- 030-03-30:** Foto procés treball Rasa, en l'encreuament entre Ramalleres i Elisabets.
- 030-03-31:** Foto detall porta d'entrada al Convent de Bonsuccés.
- 030-03-32:** Foto detall porta de l'església de Nostra Senyora de la Misericòrdia (Elisabets 6)
- 030-03-33:** Foto de la Capella de Nostra Senyora dels Infants Orfes.
- 030-03-34:** Foto del Convent dels Àngels.
- 030-03-35:** Foto inici tram 1 de la Rasa 2.
- 030-03-36:** Foto inici tram 1 de la Rasa 2, amb el MACBA al fons.

- 030-03-37:** Detall obertura de la Rasa 2, cantonada amb Plaça dels Àngels. Vist des de l'est.
- 030-03-38:** Detall obertura de la Rasa 2. Vist des de l'oest.
- 030-03-39:** Foto detall tram 2 de la Rasa 2. Obertura.
- 030-03-40:** Foto detall tram 2 de la Rasa 2. Perfil de la secció H-H', amb vista de la fonamentació de l'edifici (u.e. 312).
- 030-03-41:** Foto tram 3 de la Rasa 2. Encreuament Elisabets amb Doctor Dou. Detall obertura.

Documentació fotogràfica

Foto 1. Façana de l'església de Nostra Senyora de la Misericòrdia (030/03-32).

Foto 2. Casa capella de Nostra Senyora dels Infants Orfes (030/03-33).

Foto 3. Façana del Convent dels Àngels (030/03-34).

Foto 4. Portalada del Convent de Bonsuccés (030/03-31).

Foto 5. Inici Cata 1. Obertura enllosat (u.e. 101) (030/03-2)

Foto 6. Fot general Cata 1, un cop buidada. Vista del cablejat, en mig de l'angle dels murs 104 i 106. (030/03-6)

Foto 7. Cata 1: mur u.e. 104, tallat pel mur de mahons (u.e. 107). Detall de la volta (u.e. 113) que es recolza al mur u.e. 104. (030/03-9)

Foto 8. Cata 1: detall volta (u.e. 113) recolzant-se en el mur 104, a més del forat a la part superior que permet observar l'existència de l'Habitació 2 amb un sostre de volta. **(030/03-10)**

Foto 9. Rasa 1: detall mur u.e. 207, escapçat per l'enllosat (u.e. 101), i per altres serveis de la ciutat. Vist des del sud. **(030/03-12)**

Foto 10. Rasa 1: foto detall del mur (u.e. 207) cobert pels murs del Convent de Bonsuccés, i escapçat per l'enllosat (u.e. 101) **(030/03-15)**

Foto 11. Rasa 1: mur (u.e. 207), sent retallat pels murs del Convent de Bonsuccés (u.e. 209). (030/03-16)

Foto 12. Rasa 1: detall mur (u.e. 207), sent retallat pels murs del Convent de Bonsuccés. Ús d'un aparell constructiu totalment diferent en tots dos murs. (030/03-17)

Foto 13. Foto final tram 2 de la Rasa 1. Detall dels nombrosos cables de serveis, i el farciment de la pròpia rasa. (030/03-24)

Foto 14. Foto secció del tram 3 de la Rasa 1, davant d'Elisabets nº 4. (030/03-27)

Foto 15. Foto general tram 3 de la Rasa 1, vist des de l'oest. (030/03-28)

Foto 16. Foto procés dels treballs realitzats a la Rasa 1, en l'encreuament d'Elisabets amb Ramalleres. (030/03-30)

Foto 17. Foto inicial del tram 1 de la Rasa, amb el MACBA al fons (030/03-36).

Foto 18. Detall obertura tram 1 de la Rasa 2, vist des de l'oest (030/03-38)

Foto 19. Foto de l'obertura del tram 2 de la Rasa 2 (030/03-39)

Foto 20. Foto detall d'una secció del tram 2 de la Rasa 2. Perfil de la secció H-H', amb vista de la fonamentació (u.e. 312) de l'edifici d'Elisabets 19 (030/03-40).

Foto 21. Foto del tram 3 de la Rasa 2: encreuament entre els carrers Elisabets i Doctor Dou. (030/03-41)

Foto 22. Fotografia de la Plaça de Bonsuccés de principis del segle XX, amb el Convent d'Elisabets abans de ser parcialment enderrocat, a excepció de la seva torre (Actual Seu del Districte de Ciutat Vella) (030/03-21)

Foto 23. Foto de l'actual Plaça de Bonsuccés amb la torre de l'antic Convent d'Elisabets. Fotografia presa des del mateix angle que l'anterior (nº 22). (030/03-22).